

BH.BANKAR

Bilten Udruženja banaka Bosne i Hercegovine • Билтен Удружења банака Босне и Херцеговине
Bilten Udruge banaka Bosne i Hercegovine • Banks Association of Bosnia and Herzegovina Bulletin

Broj 20, april/travanj 2011.
Izlazi tromjesečno

Tema broja:

Primjena međudržavnog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja
Fraud Forum o zaštiti tržišta kartičarskog poslovanja

Aktivnosti:

XIV sjednica Skupštine UBBIH - Novi Upravni odbor UBBIH

- XIV sjednica Skupštine Udruženja banaka BiH (5)
- Primjena međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja (6)
- Dopis UBBiH Komisiji za vrijednosne papire RS (9)
- Zahtjev za tumačenje Zakona o deviznom poslovanju (10)
- Naplata PDV-a na usluge SWIFT-a (10)
- Problematika dokazivanja i sprečavanja pranja novca u BiH (11)
- Fraud Forum o zaštiti tržišta kartičarskog poslovanja (14)
- Intervju izvršnog sekretara Udruženja banaka BiH Mije Mišića (17)
- Uloga kreditnog savjetovanja u odgovornom razvoju finansijskog sektora (18)
- Zaključci Samita G20 održanog u Seulu (19)
- Godišnji sastanak banaka i finansijskih institucija BiH (26)
- Predstavljamo nove direktore banaka (29)
- Sjednica Komisije za elektronsko poslovanje i kartičarstvo Udruženja banaka BiH (30)
- Komisija za bankarske reforme Udruženja banaka BiH (31)
- Sjednica Komisije za internu reviziju Udruženja banaka BiH (32)
- Sjednica Komisije za pravnu regulativu Udruženja banaka BiH (33)
- Sjednica Komisije za računovodstvo i poreze Udruženja banaka BiH (34)
- Komisija za sigurnosnu problematiku Udruženja banaka BiH (35)
- Sjednica Komisije za sprječavanje pranja novca UBBiH (36)
- Komisija za tržište novca i kapitala Udruženja banaka BiH (37)
- Pisma čitatelja (38)

BH.BANKAR

Bilten Udruženja banaka Bosne i Hercegovine
Билтен Удружења банака Босне и Херцеговине
Bilten Udruge banaka Bosne i Hercegovine
Banks Association of Bosnia and Herzegovina Bulletin

Adresa Udruženja:

Fra Andela Zvizdovića 1/10, 71000 Sarajevo, BiH
Tel.: +387 33 296 501, fax: +387 33 296 504
e-mail: kontakt@ubbih.ba
www.ubbih.ba

Broj 20 / Izlazi tromjesečno

Urednik glasila:

Julijana Mikulić Jurković

Redakcijski kolegij:

Davor Maksimović, Marko Bobar,
Suzana Čerimagić, Šaban Zulić,
Snežana Dragičević-Đurević, Ana Mitrić

Novinar koordinator:

Duda Adžović

Adresa redakcije:

Kneza Branimira 2b, 88000 Mostar
Tel.: 00 387 36 444 213
Fax: 00 387 36 444 219
E-mail: julijana.mikulic.jurkovic@hypo-alpe-adria.com

Naklada: 3000 primjeraka

Grafičko oblikovanje:

SHIFT kreativna agencija, Mostar

Fotografija:

arhiva UBBiH, Marko Mikulić, Jasmin Fazlagić

Tisak:

SUTON d.o.o., Široki Brijeg

BH.BANKAR

Bilten Udruženja banaka Bosne i Hercegovine
Билтен Удружења банака Босне и Херцеговине
Bilten Udruge banaka Bosne i Hercegovine
Banks Association of Bosnia and Herzegovina Bulletin

Poštovane čitateljice i čitatelji BH.BANKAR-a,

U prvom smo kvartalu, razdoblju kada se sažimaju i bilježe rezultati te poslovna ostvarenja iz predhodne godine. Od našeg posljednjeg susreta ekipa BH.BANKAR-a, vjerno je radila kako bi Vam u ovom broju ponudili što više zanimljivih tema o novostima u bankarskom sektoru.

Početak nove godine bankarski sektor Bosne i Hercegovine osvjedožio je pozicioniranjem novih ljudi. Naime na XIV. sjednici Skupštine Udruženja Banaka Bosne i Hercegovine, imenovani su članovi Upravnog odbora. Novi upravni odbor čine: Berislav Kutle (direktor UniCredit Bank) kao predsjednik udruženja te Michael G. Müller (direktor Raiffeisen Bank BiH), Radovan Bajić (direktor NLB Razvojna banka Banja Luka), Milan Radović (direktor Nova banka Banja Luka) i Sanel Kusturica (direktor Sparkasse Bank BiH). Na sjednici je također usvojen i prijedlog Programa rada za 2011.godinu, kao i Prijedlog finansijskog plana za tekuću godinu.

Kao i uvijek pratili smo najvažnije sastanke, sjednice i konferencije, s čijim zaključcima i odlukama Vas upoznajemo u ovome broju. Pa tako između ostaloga donosimo rezultate Okruglog stola održanog u Sarajevu na temu „Uloga kreditnog savjetovanja u odgovornom razvoju finansijskog sektora“. Skupu su, između ostalih, učestvovali guverner Centralne Banke BiH Kemal Kozarić, šef ureda Svjetske banke u BiH Marko Mantovaneli (Marco Mantovanelli), šef ureda Evropske banke za obnovu i razvoj u BiH (EBRD) Đulio Moreno (Giulio Moreno), Viceguverner Narodne banke Srbije Mira Erić Jović, regionalni šef IFC-a Rolf Behrandt, šef ureda i predstavnik EFSE Mejra Mejra Juzbašić, međunarodni ekspert za kreditno savjetovanje gospodin Roj Prat (Roy Pratt) i brojni drugi.

Prva dva mjeseca tekuće godine bila su dosta intenzivna po pitanju sjednica i konferencija Udruženja Banaka Bosne i Hercegovine (UBBiH). Na sjednici Komisije za elektronsko poslovanje i kartičarstvo Udruženja banaka BiH razmatrane su aktivnosti Komisije za kartičarstvo od 2007. do 2010. godine, upotrebe letka za promociju platnih kartica u BiH, zatim zahtjeva UBBiH prema Centralnoj banci BiH (CBBiH) za dostavljanje izvještaja o učešću bosanskohercegovačkih banaka u kartičnom poslovanju, te o uvođenju PCI DSS standarda u bankama. Predstavljamo vam i novi saziv Komisije za bankarske reforme Udruženja banaka Bosne i Hercegovine, konstituiranog na sjednici održanoj 17.siječnja. Na istoj sjednici, razmatran je plan i uloga USAID PARE u primjeni Basel II standarda i njegovog tumačenja. Komisija za pravnu regulativu Udruženja Banaka Bosne i Hercegovine (UBBiH) također je imenovala novi saziv, a novoizabrana komisija usvojila je i novi Program rada za 2011.godinu.

Za uspješan početak nove godine svakako je od velikog značaja definiranje ciljeva i zadataka. Time se vodila i Komisija za računovodstvo i poreze Udruženja banaka BiH se na svojoj prvoj ovogodišnjoj sjednici osvrnula na aktivnosti iz 2010 godine te imenovala novi saziv komisije. O pozitivnim efektima rada kao i potrebi uspostavljanja što bolje suradnje za Ministarstvom financija i Ministarstvom unutarnjih poslova, govorilo se na sjednici Komisije za sigurnosnu problematiku Udruženja banaka Bosne i Hercegovine.

Jačanje odnosa s nadzornim institucijama, agencijama za bankarstvo, Centralnom bankom BiH (CBBiH), Komisijom za vrijednosne papire, odnosno hartije od vrijednosti i poboljšanje dijaloga

u komunikaciji, a sve u cilju unaprjeđenja poslovanja u kontekstu tržišnih potreba i promjena poslovnog okruženja, ciljevi su sa sjednice Komisije za internu reviziju Udruženja banaka Bosne i Hercegovine. Sjednica je održana 03.veljače, i također je ozvaničila novi saziv. Posebno opsežno izvješće donosimo sa Samita G20 održanog u Seulu, gdje su čelnici Grupe 20 najrazvijenijih zemalja raspravljali o reformama međunarodnih institucija, kao i sa Fraud Forumu organiziranog od strane Udruženje banaka BiH (UBBiH), a na kojem su sudjelovali i predstavnici Centralne banke BiH, Agencije za osiguranje depozita BiH i entitetskih agencija za bankarstvo. Najvažnije detalje donosimo i sa Seminara o internoj reviziji, održanog u sarajevu od 26.-28.siječnja.

Godišnji sastanak banaka i finansijskih institucija BiH zauzima dosta mjesta u ovome broju. Sastanku su pored direktora banaka, prisustvovali i predstavnici Centralne banke BiH, Agencije za osiguranje depozita BiH, Ombudsmana za zaštitu potrošača BiH, Ministarstva financija RS, entitetskih agencija za bankarstvo, Direkcije za financije Brčko Distrikta, USAID Pare projekta i Centra za finansijsko savjetovanje. Zaključeno je da je unatoč poteškoćama bankarski sektor i dalje stabilan, da je likvidnost zadovoljavajuća, ali je ugrožena profitabilnost.

Kroz prosinac, Udruženje Banaka BiH, uputilo je niz dopisa. Ministarstvu financija i trezora BiH, odnosno ministru Draganu Vrankiću, upućen je Zahtjev za mišljenje o primjeni pojedinih odredbi međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

O stanju u bankarskom sektoru, ali i cjelokupnom finansijskom tržištu, razgovaralo se i sa Mijom Mišićem, izvršnim sekretarom Udruženja Banaka Bosne i Hercegovine. Pranje novca i korupcija, svakako su teme s kojima se građani BiH svakodnevno susreću. Koliko Vlade rade na tome pitanju, a koliko su organi gonjenja doista obučeni u tome području, donosimo u zanimljivom članku „Problematika dokazivanja i sprečavanja pranja novca u BiH“.

Pored ovoga nudimo vam još niz zanimljivih članaka i korisnih informacija. I ovu godinu ostanite uz nas....

Julijana Mikulić Jurković

ČLANICE UDRUŽENJA BANAKA BOSNE I HERCEGOVINE

BALKAN INVESTMENT BANKA A.D.

Bana Miloslavljevića 8, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 245 111 Fax: +387 51 245 145

BOBAR BANKA A.D.

Njegoševa 1, 76000 Bijeljina, BiH
Tel: +387 55 211 551, 207 739
Fax: +387 55 207 759

BOR BANKA

Obala Kulina Bana 18, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 213 317 Fax: +387 33 278 550

BOSNA BANK INTERNATIONAL

Trg djece Sarajeva bb, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 275 130 Fax: +387 33 203 122

MOJA BANKA

Kolodvorska 5, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 720 070 Fax: +387 33 720 100

HYPO-ALPE-ADRIA BANK

Kneza Branimira 2b, 88000 Mostar, BiH
Tel: +387 36 444 444 Fax: +387 36 444 400

HYPO-ALPE-ADRIA BANK A.D.

Aleja S. Save 13, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 336 731, 336 500
Fax: +387 51 336 730

INTESA SANPAOLO BANKA BIH

Obala Kulina Bana 9a, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 497 555 Fax: +387 33 497 572

INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA

Trg BiH 1, 72000 Zenica, BiH
Tel: +387 32 448 400, 448 448
Fax: +387 32 245 656

KOMERCIJALNA BANKA A.D.

Veselina Masleše 6, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 244-700, Fax: +387 51 244 710

KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA

Ibrahima Mržljaka 3,
77230 Velika Kladuša, BiH
Tel: +387 37 771 253 Fax: +387 37 772 416

MF BANKA A.D.

Vase Pelagića 11a, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 221 400, Fax: +387 51 231 432

NOVA BANKA A.D.

Kralja Alfonsa XIII, br. 37 a, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 333 300
Fax: +387 51 217 256

NLB RAZVOJNA BANKA BANJA LUKA

Milana Tepića 4, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 221 620 Fax: +387 51 221 623

NLB TUZLANSKA BANKA TUZLA

M.Tita 34, 75000 Tuzla, BiH
Tel: +387 35 259 252 Fax: +387 35 251 414

PROCREDIT BANK D.D.

Emerika Bluma 8, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 250 950 Fax: +387 33 250 971

PAVLOVIĆ INTERNATIONAL BANKA A.D.

Slobomir, Karadorđeva 1, 76000 Bijeljina, BiH
Tel: +387 55 232 300 Fax: +387 55 232 301

POŠTANSKA BANKA

Branilaca Sarajeva 20/9, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 212 993 Fax: +387 33 210 007

PRIVREDNA BANKA

Alipašina 6, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 277 706 Fax: +387 33 664 175

RAIFFEISEN BANK DD BOSNA I HERCEGOVINA

Zmaja od Bosne bb, 71000 Sarajevo
Tel: +387 33 75 50 10 Fax: +387 33 213 851

RAZVOJNA BANKA FEDERACIJE BIH

Igmanska 1, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 660 127 Fax: +387 33 277 986

SPARKASSE BANK D.D.

Zmaja od Bosne 7, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 28 03 00 Fax: +387 33 28 02 31

TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA

Dženetića Čikma 2, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 564 100, Fax: +387 33 564 101

UNION BANKA

Dubrovačka 6, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 664 472, 664 470
Fax: +387 33 201 571

UNICREDIT BANK A.D. BANJA LUKA

Marije Bursać 7, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 243 201 Fax: +387 51 212 830

UNICREDIT BANKA

Kardinala Stepinca bb, 88000 Mostar, BiH
Tel: +387 36 312 123 Fax: +387 36 312 129

VAKUFСКА BANKA

Maršala Tita 13, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 280 102 Fax: +387 33 663 399

VOLSKBANK BH

Fra Anđela Zvizdovića 1, 71000 Sarajevo, BiH
Tel: +387 33 295 616 Fax: +387 33 263 832

VOLSKBANK A.D. BANJA LUKA

Jevrejska bb/II, 78000 Banja Luka, BiH
Tel: +387 51 241 101 Fax: +387 33 215 771

Izabran novi Upravni odbor, predsjednik Berislav Kutle

Skupština UBBiH donijela je odluku da se pristupi izmjenama i dopunama Statuta radi povećanja sadašnjeg broja članova Upravnog odbora sa pet na sedam, što će biti završeno na narednoj sjednici Skupštine, planiranoj za mart 2011. godine

Na XIV sjednici Skupštine Udruženja banaka Bosne i Hercegovine (UBBiH), održanoj polovinom decembra 2010 godine, imenovani su članovi Upravnog odbora za novi mandat od tri godine. Novi upravni odbor čine: Berislav Kutle (direktor UniCredit Bank), Michael G. Müller (direktor Raiffeisen Bank BiH), Radovan Bajić (direktor NLB Razvojna banka Banja Luka), Milan Radović (direktor Nova banka Banja Luka) i Sanel Kusturica (direktor Sparkasse Bank BiH).

Skupština UBBiH donijela je odluku da se pristupi izmjenama i dopunama Statuta radi povećanja sadašnjeg broja članova Upravnog odbora sa pet na sedam, što će biti završeno na narednoj sjednici Skupštine, planiranoj za mart 2011. godine.

Istog dana održana je konstituirajuća sjednica novog saziva Upravnog odbora UBBiH na kojoj je za predsjednika Udruženja imenovan Berislav Kutle, direktor UniCredit Bank, koji će tu dužnost obavljati u 2011. godini.

Na sjednici Skupštine usvojeni su Prijedlog Programa rada za 2011. godinu i Prijedlog Finansijskog plana za 2011. godinu. U obrazloženju predloženih dokumenata izvršni sekretar Udruženja Mijo Mišić naglasio je da su prijedlozi sačinjeni na osnovu šest godina iskustva kojeg Udruženje ima i jednim dijelom predstavljaju kontinuitet u radu, a drugim djelom ti dokumenti predstavljaju re-

fleksiju trenutnih stanja i potreba, odnosno krize koja već dvije godine prati društvo.

Mišić je kazao da određen broj aktivnosti iz prethodnih godina nije okončan, prije svega iz oblasti regulative, u smislu otkaljanja barijera i potrebe za harmonizacijom postojećih propisa.

- Obzirom da je 2010. bila izborna godina u BiH, namjera je da u 2011. nametnemo što je moguće agresivnije neriješena pitanja novim vlastima - naglasio je Mišić.

On je naveo da temelj Udruženja predstavljaju članovi 10 stručnih komisija i da se ovom prilikom kod uspostavljanja komisija vodilo računa da svaka banka bude zastupljena u radu komisija Udruženja kroz najmanje dva predstavnika tako da je ukupan broj članova stručnih komisija 70.

Tokom diskusije izneseni su prijedlozi da se smanji predloženi Finansijski plan za 50.000 KM ili da se, u okviru postojećih stavki, izvrši prestrukturiranje za isti iznos te da se ta sredstva upotrijebe za medijske aktivnosti ili lobiranja, da se u saradnji sa Centralnom bankom BiH pokrene aktivnost oko uspostavljanja Bank Akademije.

Dogovoreno je da se na teret postojećih stavki iz Finansijskog plana za 2011. godinu osigura potreban iznos sredstava radi dopune Programa rada za 2011. godinu u cilju većeg medijskog nastupa i lobiranja kod nadležnih institucija, održavanja kvartalnih konferencija za medije kojom prilikom će se

iznositi i nametati teme koje su od interesa za bankarski sektor. Takođe, dogovoreno je da se do kraja prvog kvartala 2011. godine pripremi plan aktivnosti sa popisom institucija sa kojima Udruženje treba otvoriti direktnu komunikaciju.

AD 4

a) Izvršni sekretar je predložio Skupštini, u skladu sa zaključkom sa XVII sjednice Upravnog odbora, donešenje odluke o donaciji za otklanjanje posljedica nedavnih poplava u BiH iz sredstava koja su ušteđena u 12 mjesecu (radi se o iznosu od 5000 do 6000 KM). Sredstva nisu utrošena iz razloga vremenskih neprilika u tom vremenu, što je dovelo do otkazivanja seminara u organizaciji UBBiH i odlaska na redovni godišnji sastanak u Evropsku bankarsku Federaciju u Briselu.

Skupština je jednoglasno odlučila da se ušteđena sredstva izdvoje za humanitarne svrhe u smislu da se sredstva rasporede na FBiH, RS i Brčko Distrikt za pomoć školama koje su bile poplavljene u nedavnim poplavama.

Zadužen je Izvršni sekretar da u saradnji sa Predsjednikom Udruženja realizira ovu Odluku.

b) Direktor Bosna Bank Internationa Sarajevo je pozvao sve članice da se aktivno uključe u rad Sarajevo Business Forumu za 2011 godinu i da će detalje o tome dobiti pismenim putem od njegove banke. Naglasio je važnost da banke pozovu svoje klijente da pripreme projekte koji će se prezentirati na Forumu.

Nakon što je iscrpljen Dnevni red, predsjedavajući je zaželio sretne vjerske praznike onima koji slave a svima uspješnu 2011 godinu, te zaključio sjednicu.

Sjednica je završena u 13:30 sati.

Predsjedavajući: Radovan Bajić

Zapisnik sačinio: Samir Lačević

UBBiH traži od Ministarstva finansija BiH tumačenje odredbi

U dopisu se napominje da je stupanjem na snagu novih entitetskih zakona o porezu na dobit (u RS-u od 01. januara 2007., a u FBiH od 01. januara 2008. godine), aktuelizirana potreba da se u praksi otpočne daleko veća primjena već ratifikovanih/notifikovanih međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Udruženje Banaka BiH (UBBBiH) uputilo je polovinom decembra Ministarstvu finansija i trezora BiH, odnosno ministru Draganu Vrankiću, Zahtjev za mišljenje o primjeni pojedinih odredbi međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. U dopisu se napominje da je stupanjem na snagu novih entitetskih zakona o porezu na dobit (u RS-u od 01. januara 2007., a u FBiH od 01. januara 2008. godine), aktuelizirana potreba da se u praksi otpočne daleko veća primjena već ratifikovanih/notifikovanih međudržavnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Porezni suverenitet

Ovo posebno stoga što je pomenutim zakonima propisano da se porez po odbitku plaća i na sve druge usluge koje nerezidenti obave na teritoriji bh. entiteta, što je značajna novina u odnosu na ranije istoimene zakone.

- Unatoč činjenici da svaka država ima porezni suverenitet, međunarodno porezno pravo daje prioritet bilateralnim ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, što samo po sebi govori o značaju ovih ugovora u postupku utvrđivanja i plaćanja poreza na dobit, odnosno poreza po odbitku na prihode koje nerezidenti ostvare obavljajući djelatnost na teritoriji BiH. Stoga nam je važno da imamo precizna i blagovremena tumačenja ovih ugovora, za šta je nadležno vaše Ministarstvo, kaže se u dopisu ministru Vrankiću.

Udruženje banaka ukazalo je i na dileme, odnosno pitanja koja su dogovorena na sjednici Komisije za računovodstvo i poreze Udruženja banaka BiH održanoj 17. decembra 2010 godine, koja odražavaju stavove

bankarske zajednice u BiH. Prije svega, istakut je problem koji je već duže vremena prisutan i koji u praksi stvara određene probleme, a odnosi se na instrukcije poreznih organa da porezni obveznici za svaku vrstu poslovne situacije u kojoj se može primijeniti određena porezna olakšica trebaju tražiti saglasnost Ministarstva finansija i trezora BiH.

Međunarodni ugovori

Po ovom pitanju iznijeti su različiti stavovi. Ukazano je, da prema mišljenju Ministar-

stva finansija i trezora BiH od 26. juna 2008. godine, međunarodni ugovori imaju jaču snagu od poreznih zakona i da je za eventualnu primjenu beneficirane stope poreza, koja proizlazi iz tih ugovora, potrebno tražiti saglasnost navedenog ministarstva.

Porezna uprava FBiH smatra da bi, u kontekstu pomenutog mišljenja, za svaki takav slučaj trebalo imati pismeni akt državnog Ministarstva, s tim da porezni obveznik koji kontinuirano posluje sa nerezidentima za istu vrstu isplate za odnosnu državu,

uz predmet može prilagati kopiju već dobijenog mišljenja ovog Ministarstva. Pored toga, u svakom slučaju, bilo je neophodno njihovo dodatno tumačenje, te da službenici Porezne uprave FBiH nemaju ovlaštenje da tumače međunarodne sporazume.

Dalje se u dopisu UBBiH navodi da, prema mišljenju Federalnog ministarstva finansija od 19. avgusta 2009. godine, Zakonom o porezu na dobit, kao i drugim propisima iz ove oblasti, nije propisana obaveza dobijanja saglasnosti za primjenu poreznih stopa iz ugovora (sporazuma/konvencija) od nadležnog ministarstva, te da (kako se navodi u istom aktu) mišljenja Porezne uprave na primjenu odredbi zakona moraju biti u skladu sa stavovima ministarstva, što je i propisano u članu 7. alineja 28. Zakona o Poreznoj upravi Federacije BiH.

U pojedinim stručnim časopisima, kako se ističe, insistira se da se ne treba tražiti saglasnost državnog Ministarstva, jer su međunarodni sporazumi „jači“ od Zakona, primjenjuju se direktno, obavezni su, javno su objavljeni i svima dostupni dokumenti, upravo zato da bi ih svi oni na koje se ti sporazumi odnose mogli direktno primjenjivati, te zaključuju da nipošto ne znači da se ovi sporazumi mogu primjenjivati samo onda kada to „potvrdi“ Ministarstvo finansija i trezora BiH.

- Shodno navedenim različitim stavovima, molimo da se vaše Ministarstvo što preciznije očituje u smislu šta je tačno mislilo pod davanjem saglasnosti za primjenu beneficiranih stopa poreza koje proizlaze iz međudržavnih ugovora. Ovo pitanje postavljamo imajući u vidu i činjenicu da ste „zatrpali“ zahtjevima za davanje tumačenja po raznim jednokratnim transakcijama koje su vam dostavili porezni obveznici, pa čak i u slučajevima kada obveznicima pojedine odredbe ugovora i nisu sporne i diskutabilne, ali nemaju vašu saglasnost koju bi prezentirali kada to budu zahtijevali inspektori Porezne uprave, kaže se u dopisu UBBiH Ministarstvu finansija i trezora BiH.

Autorska naknada

Drugo, u dosadašnjoj primjeni međudržavnih ugovora jedno od najčešćih problema bilo je vezano za različito tumačenje načina oporezivanja autorskih naknada. U članu 12. stav 2. OECD Model konvencije u odnosu na poreze na dohodak i na imovinu iz 2005. godine, kao i u gotovo svim među-

državnim ugovorima koje primjenjuje BiH, propisano je da izraz “naknada za autorska prava” označava sva plaćanja primljena kao naknada za korištenje ili za pravo korištenja bilo kojeg autorskog prava na književno, umjetničko ili naučno djelo, uključujući i kinematografske filmove, kao i svakog patenta, zaštitnog znaka, nacrtu ili modela, plana, tajne formule ili postupka, te za obavještenja o industrijskom, komercijalnom ili naučnom iskustvu.

- Citirana odredba, koja daje generalnu definiciju pojma naknade za autorska prava, ne daje jasne odgovore na pitanje gdje je “granica” između autorskih naknada iz člana 12. Model konvencije, koje su u BiH kao državi izvora gotovo uvijek oporezive (izuzev u dva slučaja, po Ugovorima sa Francuskom i Švedskom), i drugih naknada za “obične” prateće usluge koje rezidentima BiH izvrše nerezidenti prilikom i u toku trajanja ustupljenih prava korištenja autorskih prava, a koje bi se mogle podvesti pod odredbe člana 7. stav 1. i člana 21. Model konvencije i time bi imale tretman neoprezivih prihoda nerezidenta u BiH kao državi izvora.

Stoga smatramo neophodnim korištenje detaljnih komentara pojedinih članova Model porezne konvencije, koji su izrađeni i usaglašeni od stručnjaka OECD-a (pri Odboru za porezna pitanja) sa ciljem objašnjenja i tumačenja pojedinih odredbi Model konvencije, kaže se u dopisu UBBiH i dodaje:

- S tim u vezi, odredbe člana 7. stav 1. te člana 12. i 21. OECD Model konvencije, koje su sadržane u gotovo svim međudržavnim ugovorima, tumačimo na sljedeći način: prema tački 15. Komentara uz član 12. Model konvencije, plaćanje naknade za potpuni prenos vlasništva nad autorskim pravom ne može predstavljati autorsku naknadu i odredbe člana 12. Model konvencije nisu primjenjive, te se ovakve uplate općenito svrstavaju u poslovne prihode prema članu 7. a ne u autorske naknade prema članu 12. Model konvencije. Stoga, naglašavamo da međunarodni sporazumi nisu jednostavno napisani, tako da bi, gotovo u Citirane odredbe tumačimo na način da, primjera radi, naknada za kupovinu softvera kao nematerijalnog prava, plaćena po kupoprodajnom ugovoru zaključenom sa nerezidentom, nema tretman autorske naknade već naknade koja spada u re-

Uplate koje se ne smatraju naknadom za autorska prava

- Primjeri uplata koje se ne smatraju naknadom za korištenje autorskih prava, već za pružanje usluga uključuju: usluge za održavanje sredstava nakon kupovine, uplate za usluge popravaka u jamstvenom roku, za čistu tehničku podršku, za stručno mišljenje inženjera, advokata ili računovođe i uplate za savjete primljene elektroničkim putem, za elektroničku komunikaciju s računarskim tehničarima ili mrežni pristup izvoru podataka.

To znači da se, prema našem mišljenju, naknade za usluge tekućeg održavanja softvera ne smatraju “autorskim naknadama”, nego se tretiraju kao redovna “dobit od poslovanja” koja se, u smislu člana 7. i 21. Model konvencije, oporezuje samo u državi gdje je sjedište nerezidenta koji je obavio usluge redovnog održavanja. To jeste, ove usluge su neoprezive u BiH kao državi izvora, kaže se u dopisu i od Ministarstva se traži da da mišljenje da li je UBBiH, na gore opisan način, pravilno shvatilo odredbe člana 7. stav 1. te člana 12. i 21. OECD Model konvencije, koje su, uglavnom, sadržane u svim međudržavnih ugovora koje je ratifikovala/notifikovala BiH.

dovne poslovne prihode koji predstavljaju tzv. “dobit od poslovanja” iz člana 7. stav 1. Model konvencije, odnosno tzv. “ostali dohodak” iz člana 21. Model konvencije (dohodak koji nije naveden u prethodnim članovima).

To, dodaje se u dopisu, znači da se naknada isplaćena nerezidentu za kupljeni i instalirani softver po kupoprodajnom ugovoru ne oporezuje porezom po odbitku u BiH kao državi izvora. Drugim riječima, kada se naknada plaća za prenos cjelokupnog vlasništva nad autorskim pravima (licenca, softver, know-how, itd), takvo plaćanje ne može predstavljati autorsku naknadu i odredbe člana 12. ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ne mogu se primjeniti, već samo odredbe člana 7. stav 1., odnosno člana 21. ugovora.

Osim toga, prema tački 8.1. i tački 12.2. Komentara uz član 12. Model konvencije,

osoba koja je vlasnik imovine ili podataka može pristati na odobravanje korištenja svoje imovine i podataka nekom korisniku. Uplate na ime naknade prema takvom dogovoru smatraju se uplatama za osiguranje isključivog prava na korištenje podataka i imovine. Sve uplate koje predstavljaju bilo koju vrstu naknade za prenos prava na korištenje "imovine ili podataka" potpadaju pod pojam autorske (vlasničke) naknade. Prava prenesena u takvoj transakciji predstavljaju oblik intelektualnog vlasništva.

Dvije vrste uplata

To znači da su isplatioci - rezidenti FBiH dužni obračunati i platiti porez po odbitku na sva prava korištenja softvera koja im nerezident fakturiše. Ovo bi se odnosilo i na naknade koje rezidenti BiH plaćaju za korištenje ili za ustupanje prava korištenja i svih drugih prava intelektualnog vlasništva na vremenski ograničeni rok, kao što su licence za korištenje patenata, ugovori o isporuci/obezbjedenju stručnih znanja (eng. know-how), kao i drugi ugovori o pravu korištenja određenih autorskih usluga.

Prema tački 11.2., 11.3. i 11.4. Komentara uz član 12. Model konvencije, potrebno je razlikovati dvije vrste uplata - za korištenje autorskih prava i za obavljene usluge. Ugovor o korištenju autorskih prava ("know-how" i drugi ugovori) se razlikuje od ugovora o pružanju ("običnih") usluga. Prihod od uplata prema ugovoru o pružanju usluga općenito spada pod član 7. Model konvencije, odnosno u "dobit od poslovanja" koja se oporezuje samo u državi rezidentnosti primaoca prihoda.

U Komentaru se, zatim, precizira da se u slučaju ugovora o pružanju usluga dobavljač obavezuje obaviti usluge koje zahtijevaju korištenje njegovih posebnih znanja, vještina i stručnosti, ali ne i prenos tih znanja, vještina i stručnosti drugoj ugovornoj strani.

Autorska djela

Treće, u ugovorima koja je BiH ratifikovala/notifikovala sa Njemačkom, Holandijom, Francuskom, Švedskom, Finskom, Danskom, Slovačkom, Mađarskom i Ujedinjenim Arapskim Emiratima regulirano je da se kamata oporezuje isključivo u državi gdje je sjedište primaoca prihoda od kamate (kreditora), napominje UBBiH.

- To shvatamo na način da se kama-

te koje rezident jedne od gore navedenih država ugovornica ostvari u BiH nikako ne mogu oporezovati u BiH kao državi u kojoj su nastale, te da nama, isplatiocima kamate sa sjedištem u BiH ne treba dodatna saglasnost vašeg Ministarstva za neoporezivanje kamata, kaže se u dopisu i od Ministarstva se traži mišljenje da li je ispravan ovaj naš stav UBBiH.

Četvrto, prema odredbama člana 4. novog Zakona o autorskom i srodnim pravima, pod autorskim djelom smatraju se i pisana djela u vidu članaka i ostalih napisa, zatim govorna djela kao što su govori, predavanja, propovijedi i druga djela iste prirode, te prezentacije naučne, obrazovne ili tehničke prirode. UBBiH pita, ako rezident BiH zaključi Ugovor o autorskom djelu sa nerezidentnim fizičkim licem radi izvršenja nekog od pomenutih autorskih djela, da li će isplata prihoda tom stranom državljaninu biti tretirana kao tzv. "dobit od poslovanja" po članu 7. stav 1. odnosno članu 21. Ugovora, u kom slučaju se ne bi oporezovala u BiH kao državi izvora, ili će se tretirati po članu 12. Ugovora kao naknada za autorska prava i time biti, uglavnom, oporezovana u BiH, osim u slučaju da je prebivalište stranog državljanina u Francuskoj ili Švedskoj?

Ino fakture

Peto, u svakodnevnom radu banke u BiH dobijaju ino-fakture koje ispostavljaju nerezidentna pravna lica za usluge koje se često ponavljaju, kao i za usluge koje se povremeno javljaju kada se za to ukaže potreba. Neke od tih usluga, na koje UBBiH ukazuje, su: fakture za swift-usluge koje ispostavlja firma SWIFT iz Belgije, a koje su u funkciji izvršenja inostranog platnog prometa; fakture koje ispostavljaju nerezidentne konsultantske kuće čije je sjedište u odgovarajućim državama ugovornicama po osnovu raznih seminara, kurseva, radionica i sl. metoda podučavanja u cilju stručnog obrazovanja i usavršavanja znanja iz oblasti koje su u vezi sa redovnim djelatnostima banaka; fakture za klirinške i druge usluge vezane za obavljanje međunarodnog platnog prometa od strane supsidijara za potrebe svih mrežnih banaka iz iste bankarske grupacije; usluge istraživanja tržišta; usluge reklame i promidžbe; usluge posredovanja i zastupanja u nekom poslu; usluge inženjera, arhitekata i slične

Naknade umjetnika

Šest, naknade umjetnika izvođača se, prema međudržavnim ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, ne oporezuju kao naknada za autorska prava (član 12. Ugovora), već kao naknada umjetnicima i sportistima (član 17. Ugovora). Ova naknada oporezuje se u državi izvora gdje su navedene osobe obavile svoje aktivnosti (npr. izvođenje predstave i sl.). Osim honorara za njihov sami nastup, umjetnici i sportisti često ostvaruju prihode u obliku autorskih naknada, sponzorstva ili naknade za reklamu.

UBBiH, u kontekstu tačke 9. Komentara uz član 17. Model konvencije, od Ministarstva traži timačenje da li je ispravan stav da se odredbe člana 17. Ugovora primjenjuju i prilikom isplate naknada za reklame i sponzorstva, odnosno da se i ove naknade oporezuju u BiH samo ukoliko su direktno ili indirektno povezane sa izvođenjem predstave u BiH.

usluge koje za rezultat imaju pisane podloge o postupanju (idejni i izvedbeni projekti, nacrti, upute i druge isprave o postupanju); usluge poslovnog i poreznog savjetovanja (svaki oblik poslovnog savjeta i konsultacije); usluge korištenja raznih baza podataka; revizorske usluge plaćene nerezidentima; marketinške usluge; "management fee" isplaćeno nerezidentu; "commission fee" provizija za obavljene usluge posredovanja; "commitment fee" (naknada koju obračunava ino-banka za neiskorišteni dio odobrenog kredita); factoring usluge i usluge skrbništva ("custody"); usluge nadzora nad izgradnjom nekretnine; naknade za usluge obrade kredita odobrenih od nerezidentnih banaka; naknade za izdate korporativne garancije.

UBBiH traži mišljenje da li je ispravan stav Udruženja da se za sve nabrojane usluge izvršene od strane nerezidenata BiH, primjenjuje član 7. (dobit od poslovanja), odnosno član 21. (ostali dohodak) Modela ugovora OECD-a, po kojem se dobit društva (kompanije) države ugovornice oporezuje samo u državi rezidentnosti, tj. u državi gdje je sjedište nerezidenta, osim

ako dotično društvo posluje u drugoj državi ugovornici putem svoje stalne poslovne jedinice koja se u njoj nalazi.

- Naime, smisao člana 21. pomenutog Modela (ostali dohodak) jeste da kada isplata prihoda nerezidentu nema karakter nijedne kategorije prihoda regulisane prethodnim odredbama ugovora (npr. kada se prihod ne odnosi na dividende, kamate, autorska prava, i dr.), onda takav prihod spada u kategoriju tzv. "ostalog dohotka", čije je oporezivanje regulisano pomenutim članom 21. Modela. Stoga smatramo da sve naknade nerezidenata nabrojane pod tačkom 5. imaju karakter "ostalih prihoda" koje treba oporezovati samo u državi rezidentnosti primaoca prihoda, naglašava se u dopisu Ministarstvu.

Međunarodni krediti

Domaće banke koriste sredstva kredita dobijena od međunarodnih finansijskih institucija (EBRD, IFC, CEB i dr.). Status kamate, kao i njen tretman regulisani su sporazumima zaključenim između tih međunarodnih institucija i BiH kao države izvora iz koje se isplaćuju kamate. U vezi kredita koje odobrava EBRD, Ministarstvo finansija i trezora BiH već je dalo mišljenje 03. novembra 2009. godine, u kojem je navedeno da, prema Generalnim uvjetima EBRD-a, prihodi EBRD-a će biti izuzeti od svih direktnih poreza, u šta spada i kamata na kredite koja se ne oporezuje u zemlji u kojoj nastaje.

UBBiH je zamolilo Ministarstvo da potvrdi da prihodi OPEC-Fonda i EIB-a ne podliježu obračunu i plaćanju poreza po odbitku kao direktnog poreza, uz ponovnu napomenu da su sporazumi sa ovim međunarodnim finansijskim institucijama objavljeni u "Sl. glasniku BiH-MU", te da li to isto važi i za kredite koje BiH prima od IFC-a i CEDB-a, imajući u vidu činjenicu da je njihova pozicija spram BiH ista kao i sa EBRD-om za koju je Ministarstvo dalo pozitivno mišljenje (BiH je članica: EBRD-a, kao i IFC-a i CEDB-a)

- Takođe, molimo da nam odgovorite da li je ispravan naš stav da, zbog njihovog specifičnog statusa (ugovornog odnosa direktno sa državom BiH), od ovih međunarodnih finansijskih organizacija NE treba pribavljati "Certificate of residence", kao ni izjavu da su isti krajnji korisnici kamate (engl. "beneficial owner"), kaže se u dopisu UBBiH Ministarstvu finansija i trezora BiH.

Nove Tarife naknade ugrozile profitabilnost kastodi banaka

UBBiH mišljenja je da se dešavanja na tržištu kapitala, takođe, održavaju na skrbnike/kastodi banke, te da njih, kao učesnike na tržištu kapitala poput profesionalnih posrednika treba osloboditi naknada kojih su oslobođeni ostali berzanski posrednici

Komisija za hartije od vrijednosti RS usvojila je 4. oktobra 2010 godine, Odluku o izmjeni Tarife naknada kojom su brokerski posrednici oslobođeni naknada za nadzor berzanskih posrednika, kao i naknada za izdavanje dozvole berzanskim posrednicima za obavljanje novih poslova koji nisu obuhvaćeni važećom dozvolom za rad, naknade za davanje saglasnosti na izmjene i dopune statuta i drugih opštih akata berzanskog posrednika kojima se regulišu uslovi i pravila poslovanja, prilikom prestanka bavljenja pojedinim poslovima sa hartijama od vrijednosti (osim brokerskih poslova).

Navedena Odluka je donijeta u cilju prevazilaženja teškoća u finansiranju tekućeg poslovanja berzanskih posrednika, prouzrokovanim krizom tržišta kapitala.

Udruženje banaka BiH (UBBiH) uputilo je dopis predsjedniku Komisije za hartije od vrijednosti RS u kojem se navodi da je u članu 2. Odluke o izmjeni Tarife naknada naglašeno da se oslobađanje navedeno u prethodnom stavu ne odnosi na naknadu za nadzor nad radom kastodi banke iz člana II tačka 65. Tarife naknada, gdje je definisano da naknada za nadzor nad radom kastodi banke iznosi osam posto od prihoda ostvarenog od kastodi poslova.

Budući da je navedena odluka donijeta u cilju prevazilaženja teškoća u finansiranju tekućeg poslovanja berzanskih posrednika, prouzrokovanim krizom tržišta kapitala, UBBiH mišljenja je

da se dešavanja na tržištu kapitala, takođe, održavaju na skrbnike/kastodi banke, te da njih, kao učesnike na tržištu kapitala poput profesionalnih posrednika treba osloboditi naknada kojih su oslobođeni ostali berzanski posrednici.

U prilog tome, dodaje se u dopisu Komisiji, govori i činjenica da je Tarifom naknada propisana tarifa naknada za nadzor u iznosu 0,08 posto za berzanskog posrednika, dok za kastodi banku ova naknada iznosi osam posto. Takođe, Komisija za hartije od vrijednosti usvojila je i Odluku o smanjenju naknada za emitente od 4. oktobra 2010 godine.

- Smatramo da je ovo period na tržištu kapitala u kojem treba djelovati stimulatивно a ne destimulatивно kako na učesnike, tako i na investitore. Prema novoj Tarifi naknada, dolazi do izrazitog povećanja troškova skrbnika/kastodi banke. Neki od troškova (davanje saglasnosti na rukovoditelja odjela, produženje dozvole za kastodi banku, izdavanje nove kastodi dozvole i sl.) povećani su čak i do 100 posto u poređenju sa ranijom Tarifom naknada. Također, uvođenje nove naknade za nadzor nad radom kastodi banke u iznosu od osam posto prihoda utječe na profitabilnost kastodi odjela i poskupljenje kastodi naknada što će se odraziti na zainteresovanost investitora za ovo tržište. Molimo da naše argumente što je moguće prije razmotrite, s ciljem jačanja finansijskog sketora i njegove konkurentnosti u odnosu na okruženje, kaže se u popisu UBBiH Komisiji za hartije od vrijednosti RS, koje potpisuje izvršni sekretar UBBiH Milo Mišić.

UBBiH tražilo odgovor o mogućnosti naplate u eurima

Udruženje banaka BiH (UBBiH) zatražilo je od federalnog ministra finansija Vjekoslava Bevande tumačenje Zakona o deviznom poslovanju i Odluke o plaćanju, naplati i prenosu u devizama i stranoj gotovini, odnosno da li je dozvoljena naplata i plaćanje u eurima na teritoriji Federacije. Udruženje su pozvalo na izjavu za medije ministra bevande u vezi sa (ne)mogućnošću plaćanja u eurima u maloprodaji na području Federacije BiH. Ministar Bevanda je, naime, izjavio sljedeće: „Potpuno je pogrešna percepcija da se ne može naplaćivati u euru. Znači to se može, ali se strana gotovina mora položiti najkasnije narednog dana”.

Udruženje banaka BiH podsjetilo je ministra Bevandu da je u dva navrata imalo raspravni sastanak predstavnika banaka i Federalnog ministarstva finansija temu primjene Zakona o deviznom poslovanju i jedan sastanak na Odboru za ekonomsku i finansijsku politiku Parlamenta FBiH prije donošenja Zakona.

- Na svim sastancima smo eksplicitno dobili tumačenje i stav da nije dozvoljeno

plaćanje i naplata u eurima. Mi smo iznijeli nekoliko argumenata protiv u smislu režima Currency Boarda i zakonom uspostavljenog fiksnog tečaja domaće valute u odnosu na euro i njegove zamjenjivosti, kreiranja deviznih rezervi Centralne banke, već uspostavljene dobre poslovne prakse, tranzitnog geografskog položaja BiH i tako

dalje. Zaista, nameće se pitanje: „Zašto euro tjerati u mjenjačnice?“, kaže se u dopisu UBBiH ministru Bevandi.

Iz UBBiH podsjećaju da je, nakon donošenja novog Zakona o deviznom poslovanju FBiH, Centralna banka BiH obavijestila javnost da se mogu primati euri u maloprodaji, ako to obje strane prihvataju.

Naplata PDV-a na usluge SWIFT-a

Otkloniti nepravilnosti

Udruženje banaka poziva da se razmotre izdati nalozi bankama za plaćanje PDV-a na usluge SWIFT-a od početka primjene Zakona o postupku indirektnog oporezivanja

Udruženje banaka BiH (UBBiH) je u svom dopisu Upravnom odboru (UO) Uprave za indirektno - neizravno oporezivanje (UIO) BiH od 30.12.2010. godine, izrazilo nezadovoljstvo zbog načina naplate PDV-a na bankarske usluge. Naime, UBBiH smatra nedosljednim postupanje Uprave za indirektno oporezivanje prema bankama u segmentu upotrebe i tumačenja čl.51 Zakona o postupku indirektnog oporezivanja (“Sl.glasnik BiH” br.89/05).

- Iz vašeg akta, nedvojbeno se može za-

ključiti da banka kojoj ste uputili „mišljenje“, koje u svom naslovu nosi riječ „obavještenje“, nije dužna plaćati PDV na fakture SWIFT, a sve ostale to jesu i iste upućujete na korištenje redovnih i vanrednih pravnih lijekova.

Još jednom vas pozivamo da razmotrite izdate naloge bankama za plaćanje PDV-a na usluge SWIFT-a od početka primjene Zakona i pored činjenice da ste aktom br.04-17-8525-1/05 od 27.10.2005. godine, upućenog jednoj banci, izričito naglasili da se na usluge SWIFT-a ne treba plaćati PDV,

ističe u obraćanju UOUIO BiH izvršni sekretar UBBiH Mijo Mišić.

On dodaje da je u časopisu ZIPS, javno objavljen akt UIO BiH, br.04-17-928-1/07 od 30.03.2007. godine, gdje je na konkretan upit jasno i decidno potvrđeno da na usluge SWIFT-a nije potrebno plaćati PDV.

- Molimo da u cilju stvaranja pravne sigurnosti za rad i poslovanje u BiH, poduzmete hitne mjere na otklanjanju nepravilnosti na koje ukazujemo, navodi se u dopisu UBBiH Upravi za indirektno oporezivanje BiH.

Država mora pooštriti kaznenu politiku

Najvažnija poruka jeste da organi gonjenja moraju intenzivnije saradivati između sebe i sa međunarodnim organizacijama na sprečavanju pranja novca, uz koordinaciju sa obveznicima koji su po Zakonu o sprečavanju pranja novca dužni prijavljivati sumnjive transakcije. Svakako je bitan i segment cijeloj prevenciji obuka i usavršavanje kadra na sprečavanju pranja novca

Piše: Mr.sc. Elmedin Ahmić

Pranje novca predstavlja uključivanje novca stečenog nezakonitim radnjama ili transakcijama u svojoj ekonomiji i drugim poljima u normalne finansijske i ekonomske tokove, čime se podrazumijeva davanje legaliteta nelegalno stečenoj gotovini koja, najprije uplatom na bankarski račun prelazi u žiralni novac, a zatim u gotovinu.

Javljuju se nove informacione tehnologije, fleksibilniji transferi novca koji koriste internet i telekomunikacijske sisteme, liberalizacija međunarodnih finansijskih transfera, veliki broj finansijskih stručnjaka, velika finansijska sredstva kojima raspolaže kriminalni milje, banke koje imaju sve ozbiljnije probleme za održavanje dnevne finansijske likvidnosti - sve su to okolnosti koje pogoduju i olakšavaju tehnologiju pranja novca i unos prljavog novca u legalne finansijske tokove. S obzirom na tajnost i prirodu pranja novca, teško je procijeniti njegov stvarni obim, ali uzimajući pored toga i tamnu brojku, zasigurno su podaci alarmantni i predstavljaju indikator veličine problema.

Finansijski sistem je centralna tačka borbe protiv pranja novca jer finansijske institucije, predstavljaju kanal preko koga ovaj novac ulazi u ekonomske tokove. Proces pranja novca, uglavnom, ima tri faze. U prvoj fazi se novac, odnosno gotovina nastala po osnovu nelegalnih aktivnosti, ubacuje u finansijske tokove. U sljedećoj fazi se vrši često transferisanje, odnosno konverzija ovog novca u druge vrijednosti. Stvarni karakter sredstava od nelegalnih aktivnosti prikriva se kroz seriju transakcija da bi se onemogućilo utvrđivanje njegovog porijekla i revizija. U završnoj fazi uspješno opran

Podaci o računima u bankama mogu pokazati tok novca, umiješane osobe i njihove odnose i predstavljaju značajan izvor za identifikaciju, traganje i oduzimanje prihoda stečenih pranjem novca. Sudovi i drugi nadležni organi trebaju imati ovlaštenje izdati nalog da se spisi bankarske, finansijske ili komercijalne prirode stave na raspolaganje ili da se privremeno oduzmu.

novac se integriše u finansijski sistem i dolazi do ponovnog uključivanja ovih sredstava u legalne ekonomske tokove.

Zakon o sprečavanju pranja novca BiH predstavlja, uz krivične zakone, temeljni zakonski oslonac kada je u pitanju sprečavanje i suzbijanje pranja novca. Može se reći da je ovaj zakon u saglasnosti sa ključnim međunarodnim standardima i principima koji se preporučuju zemljama u procesu tranzicije i harmonizacije propisa sa propisima EU.

Pristup bankarskim podacima

Podaci o računima u bankama mogu pokazati tok novca, umiješane osobe i njihove odnose i predstavljaju značajan izvor za identifikaciju, traganje i oduzimanje prihoda stečenih pranjem novca. Sudovi i drugi nadležni organi trebaju imati ovlaštenje izdati nalog da se spisi bankarske, finansijske ili komercijalne prirode stave na raspolaganje ili da se privremeno oduzmu. Bankarska tajna ne treba da bude prepreka za izvršenje ove mjere. Prema Bečkoj Konvenciji iz 2005. godine u članu 7. detaljno je predviđeno i mjere za: utvrđivanje da li je fizička ili pravna osoba imalac ili korisnik jednog ili više računa u bilo kojoj banci smještenoj na njenoj teritoriji i ako jeste, za dobijanje svih detaljnih podataka o utvrđenim računima; zatim za pribavljanje podataka o utvrđenim računima i bankarskim transakcijama izvršenim u određenom periodu preko jednog ili više utvrđenih računa, uključujući informacije o svakom računu na koji su ili sa kojeg su sredstva uplaćena sa tog računa ili više njih; kao i praćenje u određenom periodu bankarskih transakcija koje se vrše preko jednog ili više utvrđenih računa.

Banke ne smiju obavjestiti klijenta da je pribavljena takva sumnjiva informacija ili da se vodi istraga. Na taj način prikupljanjem dokaza vrši se uvidom u dokumentaciju, razgovor sa građanima, vršenjem uviđaja, prikupljanjem informacija putem saradnje sa građanima, praćenjem, posmatranjem, analizom i slično. Izveštaji o sumnjivim transakcijama čine jedan od osnova sistema za sprečavanje pranja novca i kao takvi ugrađuju se u zakonske okvire tih sistema. Oni tu osnovu grade svojim izuzetnim značajem na polju identifikovanja aktivnosti pranja novca u različitim oblastima ekonomske aktivnosti, između ostalog, kroz: direktno izvedene slučajeve pranja novca iz izveštaja o sumnjivim i neobičnim transakcijama, kao dopunski izvor informacija u istragama u vezi sa drugim krivičnim djelima, gdje se koriste za rasvjetljavanje šire kriminalne djelatnosti pojedinaca i kriminalnih organizacija.

Upravo po tom pitanju Udruženje banaka BiH (UBBiH) o prijedlogu izmjene Pravilnika o podacima, informacijama, dokumentaciji, metodama identifikacije i minimumu drugih pokazatelja neophodnih

za efikasno provođenje odredbi Zakona o sprečavanju pranja novca uputilo dopis Ministarstvu sigurnosti BiH u smislu da se: definiše rok od 48 sati u kojem je Finansijsko obavještajno odjeljenje (FOO) obavezan reagovati (očitovati se) o eventualnom zadržavanju sumnjive transakcije koju je banka prijavila. Ukoliko FOO izda pisani nalog za privremenu obustavu transakcije u trajanju od najviše pet radnih dana (član 18. Zakona), rok obustavljanja izvršenja teče od momenta prijave transakcije.

U vezi sa dostavljanjem podataka na osnovu Zakona o krivičnom postupku, koji sadrže identične odredbe, članove, pod nazivom Naredba banci ili drugom pravnom licu/osobi kojim se propisuje način dostavljanja podataka vezanim za izvršenje krivičnih dijela povezanih sa dobijanjem imovinske koristi. Na osnovu toga, dostavljanje podataka o računima i transakcijama treba da se pridržavaju pozitivnih zakonskih propisa uključujući tu i odgovarajuće odredbe Zakona o krivičnom postupku BiH, njenih entiteta i Brčko Distrikta. Ova preporuka se ne bi trebala primjenjivati u postupcima koji su pokrenuti po zahtjevu banke ili u

kojima je banka, zaposlenik banke u vezi sa radom u banci i/ili zaposlenik firme koja obavlja određene poslove za banku u vezi sa tim poslovima, oštećeni (pljačka banke, prevare, falsifikati itd.).

Dokazivanje pranja novca

Razjašnjavanje i dokazivanje pranja novca predstavlja veoma značajan segment suzbijanja pranja novca. U skladu s tim Zakon o PDV-u, u članu 65. fiktivni promet definiše kao obavljanje poslovnih djelatnosti sa ciljem da se prevaram izbjegne plaćanje PDV-a. Postoje različiti modaliteti prevara u sistemu PDV-a. Najčešći oblik prevare predstavlja fiktivni promet koji se završava podnošenjem zahtjeva za povrat PDV-a od kupca dobara. Najčešći vid izvršenja pranja novca prema presudama Suda BiH izvršen je upravo utajom poreza preko fiktivnih preduzeća.

Na osnovu toga, od početka primjene Zakona o PDV-u u BiH, tačnije od 1. januara 2006. godine pa do danas, poreznim obveznicima ukupno su vraćene dvije milijarde i 848 miliona KM na ime povrata PDV-a. U „čistom“ fiktivnom prometu obje

strane svjesno sudjeluju u prevari. Transakcija prometa ne podrazumijeva „transakciju prometa dobara“ nego „promet fiktivne dokumentacije“ na temelju koje kupac potražuje PDV-e.

U okviru indicijalnog metoda operativnu djelatnost treba planirati tako da se omogućiti prikupljanje činjenica, podataka i okolnosti na osnovu kojih će se razjasniti sljedeća pitanja: radnja izvršenja, tj. da li su novac ili druga imovina pribavljeni krivičnim djelom, krivično djelo kojim je pribavljena imovina koja je predmet pranja novca, da li je riječ o novcu ili nekoj drugoj imovini i kolika je njena vrijednost, mjesto, vrijeme i način pranja novca, da li je u pitanju o jednom ili više izvršilaca i o kojem je obliku saučesništva riječ, da li su u pitanju izvršioc koji su se udružili radi vršenja krivičnog djela pranja novca, da li je riječ o istom izvršiocu koji je izvršio ili bio saučesnik u prethodnom djelu, da li je u pitanju izvršilac koji se specijalizovao za vršenje pranja novca, prethodna kriminalna djelatnost izvršioca, da li se pranje novca vrši za neku kriminalnu organizaciju, koji je sastav, vrste i obim djelovanja ove kriminalne organizacije, da li ova kriminalna organizacija održava veze sa institucijama vlasti i koje su to institucije, te da li je učinilac umišljajno ili nehatno postupao pri izvršenju ovog krivičnog djela.

Za sve navedene činjenice potrebno je obezbjediti valjane materijalne i lične dokaze, kao što su: priznanice o zamjeni valute, brokerske potvrde, priznanice od telegrafskog transfera novca, poštanski nalozi za isplatu, potvrde, bankarsku dokumentaciju koja se odnosi na evidencije o računima (mjesečni izvještaji, odsječke depozitnih priznanica, poništene čekove), putničke čekove, potvrde o depozitu, korespondentne formulare, kreditne kartice, evidenciju o zajmovima, javne evidencije i drugo.

Navedena dokumentacija i evidencije mogu da sadrže indicijalne i dokazne činjenice, koje imaju izuzetan značaj za usmjeravanje operativne obrade i dokazivanja krivičnog djela pranja novca. U prilog tome javljaju se i najčešći načini i tipologije pranja novca u BiH, i to: utaja poreza na promet proizvoda i usluga i utaja poreza na dobit kroz nedostupne i paralelne firme, te PDV prevare; obmane pri dobijanju kredita i finansijskog lizinga; pranje novca koji potiče iz zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja kao i zloupotreba ovlaštenja

u privredi; sačinjavanje lažnih bankarskih certifikata koji se koriste u postupku; malverzacije na tržištu kapitala kroz trgovanje vrijednosnim papirima, pokušaj pranja novca putem interneta i drugo.

Uporedo sa pomenutim načinima izvršenja pranja novca u proteklih pet godina na Sudu BiH je procesuirano 25 predmeta pranja novca, i u tom slučaju je osuđeno 37 lica kao izvršioc ili saučesnici, dok je oprano oko 143,5 miliona KM. Jedna od manjkavosti, kada je u pitanju rješavanje spora na Sudu, jeste što je većina predmeta riješena sporazumom, odnosno izricanjem uslovne kazne, što bi trebalo izbjegavati i određivati strožije kazne. Najvažnija poruka jeste da organi gonjenja moraju intenzivnije saradivati između sebe i sa međunarodnim organizacijama na sprečavanju pranja novca, uz koordinaciju sa obveznicima koji su po Zakonu o sprečavanju pranja novca dužni prijavljivati sumnjive transakcije. Svakako je bitan i segment cijeloh prevenciji obuka i usavršavanje kadra na sprečavanju pranja novca.

Internacionalni problem

Praksa i teorija su potvrdile da pranje novca, predstavlja ne samo nacionalni nego i internacionalni problem zemalja. Svaka zemlja u borbi protiv pranja novca predstavlja jednu kariku u globalnoj prevenciji. U tom pravcu ide i BiH. Jedna od bitnih odrednica kod primjene Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti jeste odnosa FOO sa finansijskim sektorom (prije svega bankama), gdje se javlja nekonzistentan i neharmoniziran odnos. To se odnosi na ulogu bankarskog sektora da finansijski pokriju implementiranje svojih aktivnosti u borbi protiv pranja novca, odnosno, država ostavlja na trošak bankama da sublimiraju cjelokupan trošak prevencije pranja novca.

Veoma je bitno naglasiti da, po Zakonu o sprečavanju pranja novca, povratna informacija FOO prema finansijskoj instituciji koja je uputila zahtjev pod sumnjom da se radi o sumnjivom klijentu ili transakciji može trajati pet dana. U tom pravcu, finansijske institucije su uputile inicijativu državnim institucijama da se promijeni ta odredba, smanjivanjem roka povratne informacije ili da se uskladi Zakon o bankama sa Zakonom o sprečavanju pranja novca BiH.

Razloga za sprečavanje pranja novca

Blagovremene, efikasne i efektivne mjere

Pranje novca, treba istraživati neprekidno, kako u nacionalnim tako i u međunarodnim okvirima, jer samo tako državni organi mogu biti sigurni da su mjere koje primjenjuju blagovremene, efikasne i efektivne. U praktičnom smislu, kada govorimo o otkrivanju pranja novca, često se govori o finansijskom dijelu istrage. Upravo iz tog razloga je značajno obratiti pažnju tom problemu koji država nastoji što bolje prevenirati. Bitna odrednica koju navodi i Bazelska grupa za superviziju bankarskog sektora jeste aktivnost banaka na upoznavanju svog klijenta "USK". Upravo na taj način Bazelska komisija i naglašava finansijskim inastitucijama da obrate posebnu pažnju na identitet osobe koja otvara račune i njegovom boljem kontrolisanju. PDV-e prevare su od uvođenja Zakona postala kamen spoticanja za organe gonjenja iz razloga što je najčešći vid zloupotreba u ranijem zakonskom propisu (Zakon o porezu na promet proizvoda i usluga) bio zasnovan na otvaranju fiktivnih preduzeća od strane učinilaca ovog krivičnog djela. Sa promjenom poreznog sistema, država nije razvila u dobroj mjeri mehanizme borbe protiv pranja novca u tom sistemu, što je rezultiralo pojavom sve češćih oblika izvršenja naročito u 2007. godini.

ima mnogo, ali osnovni je zaštita i cjelovitost finansijskog i monetarnog sistema u BiH. Iz ovoga proizilazi da država mora zaštititi finansijski i poslovni ambijent i pružiti građanima finansijsku sigurnost. Na sve ove pretpostavke potrebno je obratiti posebnu pažnju. Sve to mora biti praćeno stručnim usavršavanjem, uspješnim korištenjem postojećih i novih metoda za suprotstavljanje pranju novca, s akcentom na primjenu finansijske analize i specijalnih istražnih tehnika u istragama pranja novca. Kada se radi o zakonskoj legislativi, prije svega Krivičnom zakonu i Zakonu o sprečavanju pranja novca u BiH, potrebno je pooštriti kaznenu politiku i na taj način potencijalnog učinioaca odvratiti od izvršenja krivičnog djela.

Eliminirati nepotrebne podatke iz sistema

Ako je kompanija koja održava terminal certificirana od strane banke ili kartičarske kuće, onda sam trgovac ne vidi nikakve podatke. Tako je mogućnost za bilo kakvo kompromitiranje podataka je smanjena. Svi mi koramo selektirati informacije koje imamo u našem sistemu koje su osjetljive na moguće kompromitacije. Svi imamo zajednički cilj, a to je da imamo zaštićeno tržište, da imamo promet ca karticama, veliki broj transakcija i tako dalje, poručio je predstavnika VISA-e Žan Jovanovski

Visa globalno plaćanje i strategija rizika, razvoj mape puta BiH za rizik zemlje, analiza slučajeva prevare u 2010. godini, zaštita ličnih/ osobnih podataka u BiH i primjena Odluke o uslovima i načinu postupanja Banke po prigovoru klijenata bile su teme

Fraud Forum koji je organiziralo Udruženje banaka BiH (UBBiH), a na kojem su učestvovali i predstavnici Centralne banke BiH, Agencije za osiguranje depozita BiH i entitetskih agencija za bankarstvo.

Izvršni sekretar UBBiH Mijo Mišić glasao je da UBBiH, u sastavu svoje Komisije za platni promet i elektronsko bankarstvo, ima direktnu vezu i utjecaj sa Fraud forumom. Prema njegovim riječima, stvari

su svedene na nešto što se može nazvati zajedničkim imeniteljem interesa svih banaka BiH, odnosno bankarske zajednice, obzirom da 26 banaka ima i nudi svoje proizvode kroz kreditne kartice. Mišić je ukazao i na to šta UBBiH očekuje od Fraud foruma.

Specifičan proizvod

- Prvo zaštitu, odnosno, sigurnost. Mi imamo Komisiju za sigurnosnu problematiku koja se bavi svim aspektima zaštite imovine, novca i ljudi u bankarskom sektoru, analizira slučajeve i utječe na donošenje zakonskih i podzakonskih akata. Mislim da će se Komisija baviti i ovim poslovima i imamo neke planove u tom smislu - kazao je Mišić.

Prema njegovim riječima, drugo što UBBiH očekuje su transparentnost, standardi, odnosno uvjeti poslovanja.

- Ovaj proizvod je vrlo specifičan. Ne možemo potcjenjivati ono što se do danas postiglo, a to je da 26 banaka koristi ovaj proizvod. Godišnji promet je oko pet milijardi KM i mislimo da na tome treba puno raditi, jer zaista postoji tržište, ali, nažalost, tržište bez tradicije, bez navika i tržište sa određenim barijerama - naglasio je Mišić.

On je podsjetio da na ovom tržištu egzistira pet kartičarskih kuća (Visa, Master Card, American Express, Diners i domaća BamCard), ali da je kolač na tržištu neadekvatno podijeljen.

- Visa je lider sa oko 60 posto tržišta, Master Card oko 30, a svi ostali drže oko deset posto tržišta. Mi nastupamo tako da je tržište otvoreno, da je tržište šansa za sve i, naravno, sve se dokazuje na tržištu koje moramo zajednički uređivati, kontrolirati i dati šansu svakome. To su naši veliki zadaci i na tome ćemo skupa raditi i u suradnji sa institucijama, čiji predstavnici prisustvuju ovom skupu, pokušati inkorporirati u zakonska i podzakonska akta - poručio je Mišić.

On je podsjetio da su aspekt transparentnosti i edukacija građana i klijenata vrlo značajni. - Udruženje banaka sa ostalim institucijama i nevladinim sektorom ima konkretne zadatke. Mislim da u tom dijelu moramo pokušati više uraditi i prihvatiti dio svoga zadatka, govorim o onom zajedničnom imenitelju, interesu svih banaka koje učestvuju na tržištu - naglasio je Mišić.

Žan Jovanovski iz VISA-e kazao je da na tržištu BiH treba, ne samo sprečavati prevare, nego i unaprijediti biznis svih kartičarskih kuća, te da tržište BiH treba da bude sigurno i uspješno za sve naše institucije. Prezentirajući strategiju VISA-e, on je istakao da je glavni cilj strategije razvoj biznisa, glavni cilj brenda da bude lak za korištenje i da se bolje iskoriste finansijska sredstva koja su na raspolaganju.

- To su globalni stavovi koje imamo prema brendu. Kada govorimo o budućnosti u elektronskom plaćanju, postavlja se pitanje kako sve to iskoordinirati kada postoji 17.500 finansijskih institucija u okviru VISA sistema, 68 milijardi transakcija. Ukoliko želimo da strategija i produkt budu uspješni, moramo komunicirati između sebe i striktno razgraničiti ko i šta može napraviti u i kom dijelu - kazao je Jovanovski.

Govoreći o globalnoj perspektivi stanja u vezi sigurnosti, on je ukazao na istraživanje o ukupnim provalama u baze podataka, o kompromitacijama podataka i tome slično.

- Tako su 2005., 2007. i 2009. bile godine velike kompromitacije brojeva kartica kod procesora u Americi. Bilo je kompromitirano do 120 miliona kartica. Međutim, u 2008. godini se može vidjeti da od ukupnog broja kompromitiranih informacija u svijetu, kartice imaju udio od samo 13 posto.

Trgovci najodgovorniji

Drugo istraživanje (koje je urađeno u ime VISA-e) govori o tome što vlasnici kartica

misle ko je odgovoran za bilo kakav prekršaj sigurnosti. Ono što ponekad čitamo u novinama je da su banke krive, da su krive kartičarske kuće. Međutim, ovo globalno istraživanje, od decembra 2009. godine, pokazalo je da vlasnici kartica smatraju da su trgovci najodgovorniji za prekršaj sigurnosti, odnosno za provale podataka, zatim su na redu vlasnici kartica, pa oni koji procesuiraju kartice, pa tek onda na red dolaze banke, kartičarske kuće, državne službe, policija i tako dalje - istakao je Jovanovski.

Prema njegovim riječima, postoji nekoliko karakteristika.

- Menadžeri i odgovorni u institucijama koji su na bilo koji način povezani sa platnim prometom, znaju da i kriminalci emigriraju. Tu postoji velika dinamika. Sami modeli prevara su različiti. Kako, s jedne strane, zaštititi sistem, što košta, i kako odgovoriti na sve te trendove u vezi sa kriminalom, slučajeve u našim državama, specijalizacijom kriminalaca, troškove koje imamo za osiguranje risk sistema i tako dalje, a, s druge strane, održati povjerenje u brend. Glavna strategija VISA menadžmenta u sljedećih nekoliko godina bit će bazirana na tri segmenta, a to je prevencija, zaštita i odgovor. Prevencija podrazumijeva da sve ono što sada imamo u našim sistemima apsolutno zaštitimo da ne dođe do prevara. Kada je u pitanju zaštita, sve ono što imamo kao osjetljive podatke zaštititi preko softvera ili na neki drugi način. Zatim, akcija i reakcija, odnosno, kako minimizirati ako do nečega dođe.

Ovo je sistem i te stvari mi provodimo interno. Međutim, kada je riječ o strategiji, moramo ići vrlo konkretno i razmisliti u vezi svih ovih stvari, odnosno koje su to praktične aktivnosti koje možemo individualno raditi, a koje su aktivnosti koje možemo zajednički provesti kazao je Jovanovski.

On je kazao da se ne može razgovarati o strategiji i mjerama, ako se ne razgovaramo o partnerstvu, o zajedničkom radu, svako za svoju odgovornost.

- Kada razgovaramo o prevenciji znači ne smije se dozvoliti da se desi lažna transakcija. Kako, pošto transakcija dolazi na autorizaciju u banku. Vi ne znate da li je tamo gdje je bankomat, post terminal, ili internet trgovac izvršena prevara. Sistem već ima rješenje. Ovo je prvi put da mi razgovaramo o preventivnom djelovanju prema samoj transakciji. Imamo čip kartice i naša

Identificirati napade u procesing kućama

Prema riječima Žana Jovanovskog kao najbolji sistem za zaštitu, odnosno za monitoriranje lažnih transakcija je obična SMS modifikacija za svaku transakciju.

- Možda se prva neće spriječiti, ali svaka druga hoće. Za sve ovo treba međusobna saradnja između nas, pogotovo između nas i državnih službi. Ima dosta država u svijetu koje su donijele regulativu i standarde u ovoj oblasti. Ima slučajeve gdje su državne institucije preuzele inicijativu. Glavni element strategije VISA menadžmenta će biti promjena od statičnih podataka, koji su se pokazali kao korisni, prema dinamičnim podacima, da se poveća autorifikacija da ne dođe do lažnih transakcija, a da se smanji tehnički dio koji je skup.

Ako se nešto desi, onda pravimo analizu, zajedno sa institucijama da bi se ustavnovilo gdje je nastala sumnjiva transakcija, što zahtijeva vremena. Međutim, sve se može efikasnije raditi ako imamo real time identifikaciju, identifikaciju u vrijeme kad se to dešava, što je jeftinije i brže. Znači da se identificiraju napadi u procesing kućama, bankama, kod velikih trgovaca. I mnogo je bitno da državne službe na vrijeme znaju šta se dešava. Šta će to koristiti kolegama iz državnih institucija kada se transakcije prijave nakon nekoliko mjeseci? Partnerstvo i saradnja između različitih institucija je osnovno. Moramo razmjenjivati informacije u vezi sa aktuelnim trendovima.

strategija je da budu sto posto čip kartice, a ta je odluka na bankama. Međutim, magnetna traka je nešto što već treba da bude zamijenjeno zbog sigurnosti, povjerenja vlasnika kartice i tako dalje. U smislu prevencije, mi moramo voditi računa koji podaci su korisni našim sistemima, koje nisu korisni i eliminirati podatke koji nisu potrebni. Imamo zajedno veliki broj podataka koji nisu potrebni ili da podaci koji su potrebni nisu obezbijeđeni na način na koji bi trebali biti, a to je jedan od glavnih preduslova za dobru prevenciju - naglasio je Jovanovski.

Dopunski pasvord

On je, zatim, podsjetio na strategija u segmentu prevencije, koja se ogleda u izdavanju kartice verified by VISA.

- To znači da tamo gdje nemamo fizički kontakt sa karticom vlasnik kartice ima još jedan dopunski pasvord kojim bi potvrdio da je on istinski vlasnik kartice koji traži transakciju. Cilj je da statični pasvordi postanu dinamični, da svaki vlasnik kartice koji radi transakcije preko interneta ima dinamični pasvord koji se mijenja.

U smislu zaštite, ukoliko niste prijavili kompanije koje održavaju vaše aplikacije, ili terminale ili bankomate, odnosno rade bilo što u vezi sa karticama, one se trebaju registrirati. Nemojte da dozvoljavate tim kompanijama pristup u tom smislu da rade nešto u vezi sa podacima sa kartica ili samim karticama, a da to nije registrirano. Do sada se nije dešavalo u BiH ili regionu ono što se dešavalo u Evropi i Americi, ali su kriminalci sa našeg područja postali veoma iskusni. Ako je kriminalac iz Bosne mogao da upadne u sistema APEC-a u Americi, da promijeni medicinski recept i da pravi transakcije, onda neće biti problem da slične stvari uradi u supermarketu i tome slično - upozorio je Jovanovski i dodao da je sve više hapšenje kriminalaca u regionu koji su aktivni u tom poslu.

On je odgovorio i na pitanje šta je najbitnije u sljedećih nekoliko godina.

- To je dinamička autentifikacija. Mi moramo osloboditi trgovca da radi svoj biznis. Ako je kompanija koja održava terminal certificirana od strane banke ili kartičarske kuće, onda sam trgovac ne vidi nikakve podatke. Tako je mogućnost za bilo kakvo kompromitiranje podataka je smanjena. Svi mi koramo selektirati informacije koje imamo u našem sistemu koje su osjetljive na moguće kompromitacije. Svi imamo zajednički cilj, a to je da imamo zaštićeno tržište, da imamo promet ca karticama, veliki broj transakcija i tako dalje - zaključio je Jovanovski.

Predstavnik Agencije za zaštitu ličnih podataka Radovan Kešelj kazao je da se moraju ispoštovati svi principi koje zahtijeva Zakon o zaštiti ličnih podataka.

- Agencija je donijela, dijelom i Vijeće ministara BiH, određene provedbene akte Zakona o zaštiti ličnih podataka, pa je tako donesen za Pravilnik o tehničkim mjerama sigurnosti podataka, koji propisuje sve organizacione i tehničke mjere koje su kontrolori dužni poduzetiu cilju obezbjeđenja ličnih podataka. Mnogi griješe kada je riječ o nadležnosti Agencije za zaštitu ličnih podataka. Agencija je samo nadzorni organ koji vrši kontrolu svih ostalih kontrolora koji vrše obradu podataka – kazao je Kešelj

On je dodao da je, prema iskustvima Agencije, poštovanje Zakona o zaštiti ličnih podataka i, inače, obrade ličnih podataka u

Strana iskustva

- Naše kolege iz Australije donijele su svoju strategiju i kojoj su selektirale sve ove aktivnosti u tri segmenta. Sve banke su se dogovorile da sve kartice koje su izdate u Australiji trebaju biti izdate sa čipom od 2013. godine i da na samom čipu sve kartice imaju dinamičku autentifikaciju od 2016. godine, da svi terminali imaju prihvat za čip od aprila 2012. godine. Mi u BiH smo u nekim stvarima napredniji jer je pokrivenost terminala sa prihvatom za čip 100 posto ili blizu 100 posto.

Monetarna vlast iz Sigapura, odnosno njihova Centralna banka donijela je rokove za primjenu sigurnosnih mjera. Sve kartice koje se koriste na internetu treba imati jednokratni pasvord, sve kartice morale su da imaju čip do kraja 2010. godine. U Maleziji su, recimo, sve kartice izdate sa čipom, završene su aktivnosti vezane za POS terminale – kazao je Jovanovski.

BiH na zadovoljavajućem nivou.

- Svaki kontrolor, svaka banka treba da posjeduju plan sigurnosti koji će sadržavati sve tehničke i organizacione mjere za zaštitu ličnih podataka. Svaka banka, kao kontrolor podataka, dužna je da se registri- ra kod Agencije za zaštitu ličnih podataka na taj način što će prijaviti evidencije ličnih podataka koje vodi, a to podrazumijeva od evidencije zaposlenih u banci, do klijenata banke, pa po kartičnom poslovanju i tako dalje.

Banke većinu obrada podataka vrše uz saglasnost klijenta i u skladu sa Zkonom o bankama. Jedan od principa kod obrade ličnih podataka jeste da se treba voditi račun i o obimu i mjeri podataka koji su neophodni radi ispunjenja svrhe. Ne treba da prikupljate, niti da čuvate podatke koji vam nisu potrebni za ispunjenje svrhe. Ne smijete da ih prikupljate više, niti da ih čuvate duže nego što je potrebno da bi se ta svrha ostvarila.

Kod obrade podataka na osnovu saglasnosti morate poštovati privatnost klijenta i ako klijent povuče saglasnost, recimo odjavljuje karticu, nemate više pravo vršiti obradu podataka u tom smislu - poručio je Kešelj.

Banke ne bježe od priče o žirantima

Bankarski sektor je uradio mnogo toga na provođenju unutarnjih mjera prestrukturiranja, organizacije i štednje, jednom riječju smanjenju troškova poslovanja.

Koliko je finansijska kriza nanijela štete bankarskom sektoru u BiH?

- Tokom prvog vala ekonomske i finansijske krize, koji se dogodio krajem 2008. godine, banke u BiH nisu imale velike direktne posljedice. To je potvrda da su

dobro radile i bile stabilne. Svakako da ovdje treba istaći rad i angažiranje institucija koje vrše regulativu, kontrolu i superviziju banaka, a to su Centralna banka BiH, Agencija za osiguranje depozita i entitetske agencije za bankar-

stvo. U vremenu trajanja recesije i krize banke u BiH dijele sudbinu realnog sektora. Rezultati za 2009. godinu to i potvrđuju, jer je bitno smanjena profitabilnost i obim aktivnosti banaka. Kvalitativne stope rasta sa 15 do 25 posto smanjene su na godišnje stope rasta do 5 posto u odnosu na prethodnu godinu. U protekloj 2010. godini bankarski sektor je još više pogođen krizom. Bilježi se negativan rezultat poslovanja, a ostale stope rasta su ostale na nivou prethodne godine, ili su u blagom porastu. Treba istaći kao pozitivno da su, unatoč svim problemima, kreditna aktivnost, štednja i depoziti u prethodnoj godini blago rasli.

Recesija je okončana, vjerovatno razmišljate o rastu u narednom periodu. Je li on realan?

- Nisam siguran da je recesija okončana. Bankarski sektor je uradio mnogo toga na provođenju unutarnjih mjera prestrukturiranja, organizacije i štednje, jednom riječju smanjenju troškova poslovanja. Planovi za tekuću godinu sadrže dozu optimizma i, koliko znam, najveći broj banaka je planirao aktivnosti s blagim povećanjem u odnosu na prethodnu godinu, a taj procent se uglavnom kreće do 10 posto. Ovaj optimizam svakako da neće biti realan i ostvariv ukoliko ne bude značajnijih reformskih promjena i bržih i snažnijih reakcija na otklanjanju niza prepreka u poslovnom ambijentu.

Rast štednje

Banke ponovo bilježe rast štednje...

- Poslije prvog udara krize krajem 2008. godine, koji je stigao sa Zapada, došlo je do naglašenijeg povlačenja štednih uloga iz banaka. To je bio i određeni test za banke, koje su, u suradnji s nadležnim institucijama, u vrlo kratkom roku situaciju stabilizirali. Da podsjetim: osnovni razlog je bio kratkotrajni nedostatak gotovog novca u eurima, u kojima građani najviše drže svoju ušteđevinu. Od tada štednja i depoziti u bankama stalno su u porastu, što je za bankarski sektor od izuzetnog značaja. To je dokaz da građani u banke imaju povjerenje, da su banke sigurna mjesta za čuvanje novca, kao i da se na štedne uloge može ostvariti zadovoljavajući kamatni prihod

Građanima BiH omogućiti usluge kreditnog savjetovanja

Svi učesnici skupa istakli su potrebu i korist kreditnog savjetovanja za građane sa poteškoćama u otplati svojih dugovanja kao jednog od faktora stabilnog i odgovornog razvoja finansijskog sektora u BiH

U organizaciji Centra za finansijsko i kreditno savjetovanje (CFKS), uz pomoć Međunarodne finansijske korporacije (IFC) i Evropskog fonda za jugoistočnu Evropu (EFSE), u Sarajevu je održan Okrugli sto na temu „Uloga kreditnog savjetovanja u odgovornom razvoju finansijskog sektora“.

Na tom skupu su, između ostalih, učestvovali guverner Centralne Banke BiH Kemal Kozarić, šef ureda Svjetske banke u BiH Marko Mantovaneli (Marco Mantovaneli), šef ureda Evropske banke za obnovu i razvoj u BiH (EBRD) Đulio Moreno (Giulio Moreno), Viceguverner Narodne banke Srbije Mira Erić Jović, regionalni šef IFC-a Rolf Behrandt, šef ureda i predstavnik EFSE Mejra Mejra Juzbašić, međunarodni ekspert za kreditno savjetovanje gospodin Roj Prat (Roy Pratt) i brojni drugi.

Rješavanje sporova

Učesnici okruglog stola imali su priliku upoznati se sa uslugama kreditnog

Sarajevo: Sa okruglog stola

savjetovanja u Velikoj Britaniji i više država Evrope, te principima djelovanja ovog mehanizma za rješavanje sporova pri otplati kredita. Direktor CFKS Adnan Mesić iznio je dosadašnje rezultate koje je CFKS u svom kratkom postojanju postigao na polju kreditnog posredovanja za prezadužene osobe, kao i finansijske edukacije.

Naime, CFKS je od marta 2010. godine održao preko 37 seminara i obučio 450 osoba na teme vezane za finansijsku edukaciju građana. CFKS je, takođe, posredovao u rješavanju sporova za osobe koje su mu se obratile sa problemima u otplati kredita. Ukupni kreditni portfolio klijenata kojim je Centar pomogao je u trenutku odžavanja Okruglog stola iznosi preko 1,2 miliona KM. Za gotovo četvrtinu takvih klijenata CFKS je uspio da postigne novi otplatni sporazum koji se trenutno provodi.

CFKS je za kratko vrijeme pokazao da postoji mjesto za inovativne i kreativne pristupe rješavanju i najtežih problema klijenata u finansijskom sektoru. Usluge CFKS su, kako je rečeno, od koristi i finansijskom sektoru i klijentima jer se kroz njegov rad klijentima omogućava restrukturiranje du-

govanja, a finansijskim institucijama način povrata kredita.

Svi učesnici skupa istakli su potrebu i korist kreditnog savjetovanja za građane sa poteškoćama u otplati svojih dugovanja kao jednog od faktora stabilnog i odgovornog razvoja finansijskog sektora u BiH. Finansijske institucije i relevantni organi pozvani su da ulože dodatne napore kako bi osobama u finansijskim problemima omogućila dalja uključenost u finansijskom sektoru. S tim u vezi, predloženo je da finansijski sektor aktivno podrži rad i usluge CFKS, te da zajednički djeluje na rješavanju spornih situacija sa klijentima.

Podjednak pristup

Ostalo je, međutim, otvoreno pitanje gdje i kako smjestiti CFKS, odnosno na koji način obezbijediti da svaki BH građanin ima podjednak pristup uslugama kreditnog savjetovanja i finansijske edukacije. Obzirom na jasne pokazatelje porasta portfolija u riziku u protekle dvije godine u bankama i mikrokreditnim institucijama u BiH, te zabrinjavajućim indikatorima razvoja realne bh. ekonomije, ocijenjeno je da odgovor na ova pitanja nikada nije bio urgentniji

Adnan Mesić

Reforme međunarodnih finansijskih institucija

Temeljno posvećeni modernizaciji institucija kako bi bolje odražavale promjene u svjetskoj ekonomiji i mogle djelotvornije odigrati svoju ulogu u promovisanju globalne finansijske stabilnosti, podsticanju razvoja i poboljšanju života najsiromašnijih. U junu 2010. godine pozdravljene su reforme za povećanje glasačke moći zemalja u razvoju i tranziciji pri Svjetskoj banci. Opredjeljenije ka jačanju legitimnosti, vjerodostojnosti i djelotvornosti MMF-a kroz reforme kvota i upravljanja

Čelnici Grupe 20 najrazvijenih zemalja na svijetu održali su 11. i 12. novembar 2010. godine Samit u Seulu. Nakon dvodnevne rasprave usvojen je završni dokument u kojem su utvrđene općenite smjernice za borbu protiv ekonomske krize. Prenosimo u cjelosti zaključke sa ovog značajnog skupa svjetskih lidera.

Kada je svijet bio u središtu globalne finansijske krize, susreli smo se i dogovorili da međunarodnim finansijskim institucijama osiguramo potrebna sredstva za podršku globalnoj ekonomiji. Nakon naših sporazuma o znatnom povećanju njihovih sredstava i podršci novim kreditnim instrumentima, međunarodne finansijske institucije mobilisale su kritična finansijska

sredstva, uključujući preko 750 milijardi dolara od Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i 235 milijardi dolara od multilateralnih razvojnih banaka (MRB). Finansijska tržišta su se stabilizovala, a svjetska ekonomija je počela da se oporavlja. Čak i usred krize, znali smo da su potrebne daljnje reforme međunarodnih finansijskih institucija.

Zaključci Samita G20 održanog u Seulu

Mi smo temeljno posvećeni modernizaciji institucija kako bi bolje odražavale promjene u svjetskoj ekonomiji i mogle djelotvornije odigrati svoju ulogu u promovisanju globalne finansijske stabilnosti, podsticanju razvoja i poboljšanju života najsiromašnijih. U junu 2010. godine pozdravili smo reforme za povećanje glasačke moći zemalja u razvoju i tranziciji pri Svjetskoj banci. Takođe, ostajemo opredjeljeni ka jačanju legitimnosti, vjerodostojnosti i djelotvornosti MMF-a kroz reforme kvota i upravljanja.

Modernizovano upravljanje MMF-a

Pozdravljamo ambiciozna dostignuća ministara finansija i guvernera centralnih banaka na sastanku u Gyeongju, kao i sljedeće odluke MMF-a o sveobuhvatnom paketu MMF kvote i reformama upravljanja. Reforme su važan korak prema legitimnijem, vjerodostojnijem i djelotvornijem MMF-u, osiguravajući da kvote i sastav Izvršnog odbora bolje odražavaju nove globalne ekonomske realnosti, te obezbjeđujući status MMF-a kao institucije zasnovane na kvotama, sa dovoljno sredstava za podršku potrebama članstva.

U skladu sa našim obavezama sa samita iz Pitsburga i Toronta, a idući još dalje u brojnim oblastima, reforme uključuju:

- Pomaci od preko šest posto u dionicama kvota prema dinamičnim tržištima u nastajanju i zemaljama u razvoju i nedovoljno zastupljenim zemljama, istovremeno štiteći pravo glasa najsiromašnijih, u skladu sa preuzetom obavezom da to postignemo do Godišnje skupština u 2012. godini.

- Udvostručavanje kvota, sa odgovarajućim povratkom na nove aranžmane za posuđivanje (NAP) uz očuvanje relativnih udjela, kada povećanje kvota stupi na snagu.

- Nastavak dinamičnog procesa čiji cilj je jačanje glasa i zastupljenosti tržišta u nastajanju i zemalja u razvoju, uključujući i najsiromašnije, kroz sveobuhvatan pregled formule kvota do januara 2013 kako bi bolje odražavala ekonomsku težinu, kao i kroz završetak sljedećeg opšteg pregleda kvota do januara 2014 godine.

- Veća zastupljenost tržišta u nastajanju i zemalja u razvoju u Izvršnom odboru kroz dva manja visoka evropska predsjedavajuća mjesta i mogućnost drugog zamjenika za sve izborne jedinice više država.

- Prelazak na Odbor koji svi biraju, uz

obavezu članica MMF-a da održe broj od 24 mjesta u Odboru, a po završetku 14. opšteg pregleda, razmatranje sastava Odbora svakih osam godina.

Ponovili smo hitnost brzog završetka kvota MMF-a za 2008. i reforme prava glasa. Pozivamo sve članove G20 koji učestvuju u proširenom NAP-u da ubrzaju svoje procedure i završe prihvatanje procesa. Molimo MMF da izvještava o napretku, u skladu sa dogovorenim rokovima, u pravcu djelotvornog provođenja kvota za 2010. i reforme upravljanja za naša ministarstva finansija i guvernera centralnih banaka na povremenim sastancima G20.

U kombinaciji sa već dogovorenom reformom glasanja Svjetske banke, ovo su značajna dostignuća u modernizaciji naših ključnih međunarodnih finansijskih institucija. Oni će biti još jači igrači u promovisanju globalne finansijske stabilnosti i rasta. Zahtijevali smo od naših ministara finansija i guvernera centralnih banaka da i dalje nastavite da slijedite sva otvorena pitanja reforme uprave u Svjetskoj banci i MMF-u.

Jačanje nadzora

Prepoznali smo važnost nastavka rada na reformi misije i mandata MMF-a, uključujući i jačanje nadzora. Nadzor MMF-a treba unaprijediti tako da se usredsrijedi na sistemske rizike i tačke ranjivosti ma gdje

one bile. U tom smislu, pozdravljamo odluke MMF-a da uvrsti procjenu finansijske stabilnosti na temelju Programa procjene finansijskog sektora (FSAP) kao redovni i obvezni dio člana IV konsultacija za članove sa sistemski važnim finansijskim sektorima.

Pozivamo MMF da učini daljnji napredak u modernizaciji mandata nadzora i modalitetima MMF-a. To bi trebalo uključivati, posebno: jačanje bilateralnog i multilateralnog rada na nadzoru pokrivajući finansijsku stabilnost, makroekonomsku i strukturnu politiku, kao i politiku deviznog kursa, sa većim naglaskom na sistemske probleme; jačanje sinergije između instrumenata nadzora; pomoć članovima da ojačaju svoje nadzorne kapacitete; i osiguravanje jednakosti, nepristrasnosti i nezavisnost nadzora. Pozdravljamo rad MMF-a na sprovođenju procjene prelijevanja šireg uticaja sistemskih ekonomskih politika.

Banke za multilaterani razvoj

Ponavljamo našu obvezu da završimo ambiciozne dopune za fondove za povoljno kreditiranje banaka za multilateralni razvoj, posebno Udruženja za međunarodni razvoj, kako bi se osiguralo da zemlje sa niskim prihodima imaju pristup dovoljnom iznosu povoljnih sredstvima.

Ojačane mreže globalne finansijske sigurnosti

Kako je globalna ekonomija postala međusobno povezanija i integrisanija, veličina i volatilnost tokova kapitala značajno se povećala. Povećana volatilnost bila je izvor nestabilnosti u vrijeme finansijske krize. Čak je negativno uticala na zemlje sa čvrstom osnovom, a uticaj je bio veći na zemlje sa otvorenijom ekonomijom.

Ti problemi uporno ostaju. Trenutna volatilnost tokova kapitala odražava različitu brzinu oporavka naprednih tržišnih ekonomija i onih u nastajanju. Potreban je odgovor na nacionalnom, regionalnom i multilateralom nivou. Jače globalne mreže finansijske sigurnosti mogu pomoći zemljama da se nose sa finansijskom volatilnošću, smanjujući ekonomske poremećaje od naglih promjena u tokovima kapitala i percipiranu potrebu za prekomjernom akumulacijom rezervi.

Dakle, pitali smo naše ministre finansijski i guvernere centralnih banaka da pripreme političke opcije za jačanje mreža globalne finansijske sigurnosti kako bi ih razmotrili na ovom samitu.

Pozdravljamo sljedeća dostignuća u okviru naših ovlašćenja:

- Unapređenje fleksibilne kreditne linije, uključujući proširenje njenog trajanja i ukla-

njanje pristupnog kapitala. Zemlje sa jakim osnovnim principima i politikama imaju pristup poboljšanoj kreditnoj liniji sa unapređenom predvidljivošću i djelotvornošću.

- Stvaranje predostrožne kreditne linije kao novog preventivnog sredstva. Predostrožna kreditna linija omogućava zemljama sa čvrstim osnovnim principima i politikom, ali umjerene ranjivosti, da imaju koristi od predostrožnih odredbi MMF-a o likvidnosti.

- Nedavna odluka MMF-a da nastavi svoj rad u svrhu daljnjeg poboljšanja globalne sposobnosti da se nosi sa udarcima sistemske prirode, kao i nedavno pojašnjenje postupaka za sinhronizovano odobravanje fleksibilnih kreditnih linija za više zemalja, po kojim bi određeni broj zemalja pogođen zajedničkim udarom istovremeno može tražiti pristup fleksibilnim kreditnim linijama.

- Dijalog kako bi se poboljšala saradnja između regionalnih finansijskih aranžmana i MMF-a, potvrđujući potencijalne sinergije iz takve saradnje.

Nadovezujući se na dosadašnja ostvarenja na jačanju mreža globalne finansijske sigurnosti, potrebno je da dalje radimo na poboljšanju svoje sposobnosti da se nosimo sa budućim krizama. Dakle, pitali smo naše ministre finansijski i guvernere centralnih banaka da istraže, na osnovu podataka dobijenih od MMF-a: strukturirani pristup za borbu sa udarcima sistemske prirode, te poboljšanje saradnje između regionalnih finansijskih aranžmana i MMF-a u svim mogućim područjima i povećanje sposobnosti regionalnih finansijskih aranžmana za sprečavanje krize, istovremeno prepoznavajući okolnosti koje su specifične za region i karakteristike svakog regionalnog finansijskog aranžmana.

Naš cilj je da izgradimo stabilniji i elastičan međunarodni monetarni sistem. Mada se pokazalo da je međunarodni monetarni sistem elastičan, napetosti i ranjivosti su jasno vidljive. Dogovorili smo se da istražimo načine kako bi se dodatno poboljšao međunarodni monetarni sistem i osigurala stabilnost u globalnoj ekonomiji. Pitali smo MMF-a da produbi svoj rad na svim aspektima međunarodnog monetarnog sistema, uključujući i volatilnost protoka kapitala. Radujemo se razmatranju daljnjih analiza i prijedloga tokom sljedeće godine.

Dogovorili smo se da istražimo načine kako bi se dodatno poboljšao međunarodni monetarni sistem i osigurala stabilnost u globalnoj ekonomiji.

Reforme finansijskog sektora

Globalni finansijski sistem doživio je nagli zastoj 2008. godine, kao rezultat bezobzirnog i neodgovornog preuzimanje rizika od strane banaka i drugih finansijskih institucija, u kombinaciji sa velikim nedostacima regulacije i nadzora. Dok je naš početni prioritet bio da se brzo djelujemo i stabilizujemo finansijska tržišta i obnovimo globalni protok kapitala, nikada nismo izgubili iz vida potrebu za rješavanjem uzroka krize.

Prvi korak smo napravili na samitu u Vašingtonu, gdje smo utvrdili Akcioni plan za sprovođenje principa za reformu. Od tada smo gradili dalje napredak postignut u Londonu, Pittsburgu i Torontu i zajedno napravili veliki iskorak ka učvršćivanju finansijskog sistema uz podršku međunarodnih organizacija, posebno Odbora za finansijsku stabilnost i Bazelskog odbora za nadzor bankarstva.

Transformisani finansijski sistem za rješavanje korijenskih uzroka krize

Danas imamo temeljne elemente novog finansijskog regulatornog okvira za transformaciju globalnog finansijskog sistema.

Podržali smo dogovor koji je označio prekretnicu, a koji je postigao Bazelski odbor za nadzor bankarstva, vezano za novi kapital banaka i okvir likvidnosti, čime se povećava otpornost globalnog bankarskog sistema podizanjem kvaliteta, količine i međunarodne dosljednosti kapitala i likvidnosti banaka, ograničava nadogradnja leveridža i neusklađenost dospjeća, i uvode mehanizmi zaštitnog kapitala iznad minimalnih rezervi koje se mogu iskoristiti u loša vremena. Okvir uključuje međunarodno usklađeni koeficijent leveridža koji služi kao blokada za kapitalne mjere zasnovane na riziku.

Zaključci Samita G20 održanog u Seulu

Ovim smo postigli dalekosežnu reformu globalnog bankovnog sistema. Novi standardi bitno će se smanjiti stimulaciju banaka da preduzimaju pretjerane rizike, smanjiti vjerovatnoću i ozbiljnost budućih kriza, i omogućiti bankama da izdrže - bez vanredne podrške vlade - snažne pritiske povezane sa nedavnom finansijskom krizom. To će imati za rezultat bankarski sistem koji može bolje da podrži stabilan ekonomski rast.

Predani smo donošenju i sprovođenju ovih standarda u cijelosti, u dogovorenom roku koji je u skladu sa ekonomskim oporavkom i finansijskom stabilnošću. Novi okvir će biti preveden u naše nacionalne zakone i propise, a sprovodiće se fazno, od 1. januara 2013. do 1. januara 2019. godine.

Potvrdili smo naše stajalište da jedna firma ne treba da bude prevelika ili previše komplikovana da ne bi uspjela, kao i da poreski obveznici ne bi trebali snositi troškove rješavanja stanja. Podržali smo okvir politike, radne procese i rokove koje je predložio Odbor za finansijsku stabilnost kako bi smanjili rizik moralne opasnosti koji nose sistemski važne finansijske institucije, a tiču se problema koji je previše veliki da bi doživio neuspjeh.

Za to je potreban višestruko računat okvir koji kombinuje okvir rješenja i druge mjere kako bi se osiguralo da su sve finansijske institucije mogu riješiti sigurno, brzo i bez destabiliziranja finansijskog sistema i izlaganja poreskih obveznika riziku od gubitka; uslov da sistemski finansijske institucije, a u početku posebno finansijske institucije koje su globalno sistemski, trebaju imati veći kapacitet za apsorpciju gubitka kako bi odrazile veći rizik po globalni finansijski sistem od neuspjeha tih firmi; intenzivniji nadzor; masivna infrastruktura osnovnog finansijskog tržišta radi smanjenja rizika prenošenja pojedinačnih bankrotstava; kao i drugi dodatni bonitetni i drugi uslovi koje utvrđuju nacionalna tijela koji mogu uključiti, u nekim okolnostima, naknade za likvidnost, strožija ograničenja velike izloženosti, poreze i strukturne mjere.

U kontekstu apsorpcije gubitka, podstičemo daljnji napredak u ostvarivanju rezervnog kapitala i ostalih instrumenata. Podstaknuli smo Odbor za finansijsku stabilnost i Bazelski odbor za nadzor banaka, kao i druga relevantna tijela da završe

preostale poslove u skladu sa podržanim procesima rada i rokovima u 2011. i 2012. godini.

Osim toga, složili smo se da globalne sistemski finansijske institucije trebaju podlijegati procesu obaveznog održivog međunarodnog oporavka i planiranju rješenja. Dogovorili smo se da sprovedemo rigoroznu procjenu rizika za ove firme putem međunarodnih nadzornih fakulteta i kroz pregovore postignemo sporazume o kriznoj saradnji za određene institucije unutar grupa za upravljanje krizom. Relevantni stručnjaci Odbora za finansijsku stabilnost će redovno ocjenjivati djelotvornost i dosljednosti mjera nacionalne politike za te firme.

Potvrdili smo svoju obavezu iz Toronta da na nacionalnom nivou sprovedemo preporuke iz prekogranične rezolucije Bazelskog odbora za nadzor banaka. Kao podršku sprovođenju na nacionalnom nivou, pozdravili smo planirani materijal za ostvarivanje tih preporuka Bazelskog odbora za nadzor banaka. Pozvali smo Odbor za finansijsku sigurnost da nastavi da radi u ovom pravcu i razvije karakteristike efikasnih režima za rješavanje stanja do 2011.

Izvršavajući svoje obaveze iz Toronta, podržali smo preporuke za politiku koje je pripremio Odbor za finansijsku stabilnost u dogovoru sa MMF-om, o većem intenzitetu i djelotvornosti nadzora. Potvrdili smo da novi finansijski regulatorni okvir mora biti dopunjen efikasnijim nadzorom. Dogovorili smo se da bi inspektori trebali imati snažna i nedvosmislena ovlaštenja, dovoljno nezavisnosti u djelovanju, odgovarajuća sredstva, kao i čitav paket instrumenata i ovlaštenja za proaktivno identifikovanje i rješavanje rizika, uključujući redovno testiranje pritiska i rano intervenisanje.

Implementacija i međunarodna procjena

Naši reformski napori predstavljaju proces koji teče. Bitno je da u potpunosti sprovedemo nove standarde i principe, na način koji osigurava ravnopravnu utakmicu, utruku do vrha, i izbjegava fragmentaciju tržišta, protekcionizam i regulatornu arbitražu. Prepoznali smo različita nacionalna polazišta.

Danas smo potvrdili svoju punu posvećenost djelovanju i implementaciji.

Na nacionalnom nivou ćemo u relevantne zakone i politike ugraditi nove standarde i principe. Na globalnom nivou, procesi

Prvi korak smo napravili na samitu u Vašingtonu, gdje smo utvrdili Akcioni plan za sprovođenje principa za reformu. Od tada smo gradili dalje napredak postignut u Londonu, Pittsburgu i Torontu i zajedno napravili veliki iskorak ka učvršćivanju finansijskog sistema uz podršku međunarodnih organizacija, posebno Odbora za finansijsku stabilnost i Bazelskog odbora za nadzor bankarstva.

međunarodne procjene i recenzije trebaju biti znatno unaprijeđeni kako bi se osigurala dosljednost u primjeni u različitim zemljama i identifikovale oblasti za daljnja poboljšanja u standardima i načelima. U tom smislu, prepoznali smo vrijednost Akcionog plana za finansijske usluge koji zajednički sprovode MMF i Svjetska banka, i recenzije Odbora za finansijsku stabilnost kao sredstva za podsticanje dosljednog sprovođenja međunarodnih standarda širom zemlje.

Na globalnom nivou treba znatno poboljšati procese međunarodne procjene i recenzije kako bi se osigurala dosljednost u primjeni u različitim zemljama i identifikovale oblasti za daljnja poboljšanja u standardima i principima. U tom smislu, prepoznali smo vrijednost Akcionog plana za finansijske usluge koji zajednički sprovode MMF i Svjetska banka, kao i recenzije Odbora za finansijsku stabilnost kao sredstva za podsticanja dosljednog sprovođenja međunarodnih standarda širom zemalja.

Takođe se čvrsto ponovo obavezujemo da radimo na međunarodno dosljedan i nediskriminirajući način na jačanju regulacije i nadzora nad hedž fondovima, derivatima,

finansijskim instrumenatima kojim se trguje putem prodavačke mreže, kao i agencija za kreditnu sposobnost. Ponovno smo potvrdili važnost potpunog sprovođenja standarda Odbora za finansijsku bezbjednost za razumnu naknadu. Podržali smo preporuke Odbora za finansijsku sigurnost za sprovođenje reformi tržišta derivata putem prodajne mreže, osmišljenih radi potpunog sprovođenja naših prethodnih obaveza na međunarodno dosljedan način, prepoznajući važnost koncepta pravednosti.

Zatražili smo da Odbor za finansijsku stabilnost redovno prati napredak. Pozdravili smo tekući rad Odbora za platne sisteme i poravnanja i Međunarodne organizacije za proviziju od vrijednosnih papira na glavnim standardima o drugoj strani koja učestvuje u finansijskoj transakciji. Takođe smo odobrili principe Odbora za finansijsku stabilnost o smanjenju zavisnosti od vanjske kreditne sposobnosti. Donosioci standarda, učesnici na tržištu, nadzorni organi i centralne banake ne bi se trebali mehanički oslanjati na vanjsku kreditnu sposobnost.

Ponovno smo naglasili važnost koju stavljamo na postizanje jedinstvenog skupa unapređenih globalnih računovodstvenih standarda visokog kvaliteta i pozvali Međunarodni odbor za računovodstvene standarde i Odbor za finansijske računovodstvene standarde da dovrše svoj projekat konvergencije do kraja 2011. Takođe smo podstakli Međunarodni odbor za računovodstvene standarde da dalje unaprijedi uključenost zainteresovanih strana, uključujući izlazak na i članstvo u tržišnoj ekonomiji u nastajanju, u procesu uspostavljanja globalnih standarda, u okviru procesa uspostavljanja nezavisnih računovodstvenih standarda.

Osim toga, ponovili smo svoje opredjeljenje za sprečavanje nekooperativne nadležnosti od predstavljanja rizika do globalnog finansijskog sistema i pozdravili tekuće napore Odbora za finansijsku stabilnost, Globalnog foruma o poreskoj transparentnosti i razmjeni informacija (Globalni forum), kao i Radne grupe za finansijsko djelovanje, na osnovu sveobuhvatne, dosljedne i transparentne procjene.

Postigli smo dogovor da:

- Odbor za finansijsku stabilnost utvrdi do proljeća 2011. koje zemalje ne sarađuju u potpunosti u procesu ocjenjivanja ili koje pokazuju nedovoljan napredak u rješava-

nju nedovoljnog poštovanja međunarodno dogovorene razmjene informacija i standarda o saradnji, na osnovu preporučenih postupaka u dogovorenim rokovima.

- Globalni forum ubrza 1. i 2. fazu razmatranja kako bi se postigao cilj koji su dogovorili čelnici u Torontu i podnio izvještaj o napretku do novembra 2011. Zemlje za koje se utvrdi da nemaju uspostavljene elemente za postizanje efikasne razmjene informacija trebaju odmah da riješe postojeće slabosti. Pozivamo sve zemlje da budu spremne da zaključe sporazume o razmjeni informacija o porezima na zahtjev relevantnog partnera.

- Radna grupa za finansijsko djelovanje nastavi svoj uspješan rad na identifikaciji nekooperativnih zemalja kao i redovnom ažuriranju izvještaja za javnost o zemljama koje imaju strateške nedostatke, dok je sljedeći ažurirani izvještaj predviđen za februar 2011.

Potvrdili smo ulogu Odbora za finansijsku sigurnost u koordinaciji rada na međunarodnom nivou nacionalnih finansijskih organa i tijela za definisanje međunarodnih standarda u razvoju i promovisanju sprovođenja djelotvornih regulatornih, nadzornih i drugih politika finansijskog sektora u interesu globalne finansijske stabilnosti. Zatražili smo da Odbor za finansijsku stabilnost, prije našeg sljedećeg susreta 2011. godine, dostavi ministrima finansija i guvernerima centralnih banaka na razmatranje prijedloge za jačanje svojih kapaciteta, sredstava i upravljanja kako bi se održao korak sa rastućim zahtjevima. Pozdravili smo odaziv Odbora za finansijsku sigurnost. Podržali smo osnivanje regionalnih konsultativnih grupa. Pozdravili smo izvještaj Odbora za finansijsku sigurnost o napretku u sprovođenju preporuka G20 za jačanje finansijske stabilnosti i očekujemo sljedeći izvještaj o napretku na sljedećem sastanku.

SASTANAK NA VRHU G20, SEUL

IZJAVA ČELNIKA

11. i 12. novembar 2010.

1. Mi, čelnici G20, ujedinjeni smo u našem uvjerenju da radeći zajedno možemo osigurati prosperitetniju budućnost za građane svih zemalja.
2. Kada smo prvi put okupili u novembru 2008. radi rješavanja najteže recesije u

svijetu sa kojom se naša generacija ikada suočila, obećali smo da ćemo podržati i stabilizovati globalnu ekonomiju, te u isto vrijeme, postaviti temelje za reforme, kako bi se osiguralo se svijet nikada ponovo ne suoči sa takvim poremećajem.

3. Tokom posljednja četiri sastanaka na vrhu, radili smo sarađujući kao nikada prije na zaustavljanju dramatičnog pada u globalnoj ekonomiji i uspostavljanju osnove za oporavak i ponovni rast.

4. Konkretni koraci koje smo preduzeli pomoći će da osiguramo da budemo bolje pripremljeni kako bi spriječili i, ako je potrebno, izdržali buduće krize. Obvezujemo se da nastavimo sa koordiniranim naporima i da zajedno djelujemo kako bi generisali snažan, održiv i uravnotežen razvoj.

5. Shvatamo važnost rješavanja pitanja najugroženijih. U tu svrhu, odlučni smo da radna mjesta budu srce oporavka, da se obezbijedi socijalna zaštita, pristojan posao i takođe osigura ubrzani rast u zemljama sa niskim prihodima.

6. Naši nepopustivi i kooperativni naponi u posljednje dvije godine imali su snažne rezultate. Međutim, moramo ostati budni.

7. Rizici ostaju. Neki od nas bilježe snažan rast, dok se drugi suočavaju sa visokim nivoom nezaposlenosti i sporim oporavkom. Neujednačeni rast i širenje neravnoteže podstiču iskušenje da se odstupi od globalnih rješenja kroz nekoordinirane postupke. Međutim, politika nekoordiniranih postupaka će samo dovesti do lošijeg ishoda za sve.

8. Od 2008., zajednički pogled na izazove svjetske ekonomije, potrebni odgovori i naša odlučnost da se odupremo protekcionizmu omogućili su nam je rješavamo korijen uzroka krize i zaštitimo oporavak. Danas smo se dogovorili da definišemo zajedničko viđenje kako bi odgovorili na ove nove izazove, kao i put ka snažnom, održivom i uravnoteženom razvoju nakon krize.

9. Danas, sastanak na vrhu u Seulu donosi: **Akcionni plan koji se sastoji od sveobuhvatnog, kooperativnog i za svaku zemlju specifičnog političkog djelovanja za približavanje našeg zajedničkog cilja.**

Plan uključuje naše opredjeljenje da:

- sprovodimo makroekonomsku politiku, uključujući i fiskalne konsolidacije ako je potrebno, kako bi osigurali napredak oporavka i održivog rasta i unaprijedili stabilnost

Nastavićemo da pratimo i procjenjujemo tok sprovođenja današnjih i prethodno preuzetih obveza na transparentan i objektivnan način. Smatramo se odgovornim. Ispunićemo ono što smo obećali.

finansijskih tržišta, posebno idući prema sistemima za tržišno utvrđivanje deviznog kursa, povećanju fleksibilnosti deviznog kursa koji odražava temeljne ekonomske osnovne, kao i suzdržavanju od konkurentne devalvacije valuta. Razvijene ekonomije, uključujući i one sa rezervom valute, biće oprezne u pogledu pretjerane volatilnosti i nepravilnog kretanja deviznog kursa. Ove aktivnosti pomažu da se umanjí rizik od prekomjerne volatilnosti tokova kapitala sa kojim se suočavaju neke zemlje u razvoju;

- sprovedemo niz strukturnih reformi koje podstiču i održavaju globalnu potražnju, podstiču stvaranje novih radnih mjesta, te povećavaju potencijal za rast i unaprijedimo Proces uzajamnog ocjenjivanja za promovisanje vanjske održivosti.

Ojačaćemo multilateralnu saradnju na promovisanju vanjske održivosti i slijediti čitav niz politika koje vode ka smanjenju prekomjerne nejednakosti i održavanju neuravnoteženosti tekućeg računa na održivom nivou. Uporno velike neravnoteže, procjenjene u odnosu na indikativne smjernice koje će dogovoriti naši ministri finansija i guverneri centralnih banaka, garantuju procjenu njihove prirode i korjenitih uzroka prepreka za prilagođavanje u sklopu Procesa uzajamnog ocjenjivanja, priznajući potrebu da se uzmu u obzir nacionalne ili regionalne okolnosti, uključujući i velike robne proizvođače. Te indikativne smjernice koje se sastoje od niza pokazatelja poslužiće kao mehanizam za olakšavanje pravovremenog prepoznavanja velikih neuravnoteženosti koje zahtijevaju preduzimanje preventivnih i korektivnih mjera.

Kako bi podržali napore prema ispunjavanju svojih obveza, pozivamo našu Okvirnu radnu grupu, uz tehničku podršku od MMF-a i drugih međunarodnih organizacija, da

pripremi navedene indikativne smjernice, da bi naši ministri finansija i guverneri centralnih banaka raspravljali o napretku u prvoj polovini 2011. (I u Gyeongju su naši ministri finansija i guverneri centralnih banaka pozvali MMF da procijeni, kao dio Procesa uzajamnog ocjenjivanja, napredak prema vanjskoj održivosti i dosljednosti fiskalnog, monetarnog i finansijskog sektora, strukturalnih, kursnih i drugih politika).

U tom svjetlu, pokrenuće se i preduzeti prva takva procjena koja se zasniva na gore navedenim indikativnim smjernicama, u dogledno vrijeme u toku predsjedavanja Francuske.

- Modernizovan MMF koji bolje odražava promjene u svijetu ekonomije kroz veću zastupljenost dinamičkih tržišta u nastajanju i zemalja u razvoju. Ove sveobuhvatne kvote i upravljanje reformama, kao što je navedeno u dokumentu sa sastanka na vrhu u Seulu, povećaće legitimitet, kredibilitet i djelotvornost MMF-a, čineći ga još jačom institucijom za promovisanje globalne finansijske stabilnosti i rasta.

- Instrumenti za jačanje mreža globalne finansijske sigurnosti koji pomažu zemljama da se nose sa finansijskim volatilnošću pružajući im praktične instrumente za prevladavanje iznenadnih obrta u međunarodnim tokovima kapitala.

Temeljni elementi novog finansijskog regulatornog okvira, uključujući kapital banaka i standarde za likvidnost, kao i mjere za bolje regulisanje i djelotvorno rješavanje sistemski važnih finansijskih institucija, dopunjeno efikasnijim nadzorom i kontrolom. Taj novi okvir, dopunjen drugim dostignućima kao što je navedeno u dokumentu sa sastanka na vrhu iz Seula, osiguraće otporniji finansijski sistem obuzdavajući prethodna prekoračenja finansijskog sektora i bolje služeći potrebama naših ekonomija.

Razvojni konsenzus za zajednički rast iz Seula koji određuje naše opredjeljenje da partnerski radimo sa drugim zemljama u razvoju, a posebno zemljama sa niskim prihodima, da im pomognemo da izgrade kapacitete kako bi dostigle i maksimalno povećale svoj potencijal rasta, čime se doprinosi globalnom rebalansu. Seulski konsenzus nadopunjuje naše opredjeljenje za dostizanje Milenijumskih ciljeva razvoja i usredsređuje se na konkretne mjere kao što je rezimirano u našem višegodišnjem Akcionom planu za razvoj, da se napravi materijalna i značajna

razlika u životima ljudi, posebno kroz razvoj infrastrukture u zemljama u razvoju.

- Akcioni plan za finansijsko uključivanje, Globalno partnerstvo za finansijsko uključivanje i fleksibilan finansijski okvir za mala i srednja preduzeća, sve što će značajno doprinijeti poboljšanju pristupa finansijskim uslugama i širenju mogućnosti za siromašna domaćinstva i mala i srednja poduzeća.

- Naša snažna opredijeljenost da usmjerimo svoje pregovarače da se uključe u pregovore na svim nivoima kako bi brzo završili razvojni krug iz Dohe uspješnim, ambicioznim, sveobuhvatnim i uravnoteženim zaključkom, u skladu sa mandatom razvojnog kruga iz Dohe, i dalje gradili napredak koji je već postignut. Svjesni smo da 2011. predstavlja kritičnu priliku, iako je ograničena, i da angažovanje naših predstavnika mora intenzivirati i proširiti. Sada trebamo dovršiti igru do kraja. Kada se postigne takav ishod, obavezuje se da ćemo zahtijevati ratifikaciju, prema potrebi, svako unutar svog sistema. Takođe se zalažemo za otpor svim oblicima protekcionističkih mjera.

10. Nastavićemo da pratimo i procjenjujemo tok sprovođenja današnjih i prethodno preuzetih obaveza na transparentan i objektivčan način. Smatramo se odgovornim. Ispunićemo ono što smo obećali.

11. Nadovezujući se na dosadašnja dostignuća, dogovorili smo se da radimo dalje na: okvirima makro-bonitetne politike; boljem odražavanju perspektive tržišnih ekonomija u nastajanju u finansijskim re-

gulatornim reformama; jačanju regulacije i nadzora nad bankarstvom u sjeni; daljnjoj regulaciji i nadzoru tržišta robnih derivata; poboljšanju tržišnog integriteta i efikasnosti; unapređenju zaštite potrošača; praćenju svih otvorenih pitanja reforme uprave u MMF-u i Svjetskoj banci; i izgradnji stabilnijeg i elastičnijeg međunarodnog monetarnog sistema, uključujući daljnje jačanje globalnih mreža finansijske sigurnosti. Takođe ćemo proširiti naš Proces uzajamnog ocjenjivanja na osnovu indikativnih smjernica koji će biti dogovorene.

12. Za promovisanje otpornosti, stvaranje novih radnih mjesta i ublažavanje rizika za razvoj, utvrdićemo redosljed prioritarnih radnji na osnovu konsenzusa iz Seula, za rješavanje kritičnih smetnji, uključujući nedostatak infrastrukture, volatilnost na tržištu hrane i isključenost iz finansijskih usluga.

13. Da bi obezbjedili šire vođstvo okrenuto prema budućnosti u ekonomiji poslije krize, takođe ćemo nastaviti da radimo na: sprečavanju i borbi protiv korupcije kroz naš Akcioni plan za borbu protiv korupcije; racionalizaciji i postepenom ukidanju u srednjoročnom periodu neefikasne subvencije za fosilna goriva; ublažavanju pretjerane nepostojanosti cijena fosilnih goriva; zaštiti globalne morske životne sredine; i borbi protiv izazova globalnih klimatskih promjena.

14. Ponovno potvrđujemo svoje opredjeljenje za odlučnu borbu protiv klimatskih promjena, što se odražava u dokumentu sa sastanka na vrhu čelnika iz Seula. Cije-

nimo informaciju predsjednika Felipea Calderona o statusu Okvirne konvencije UN o pregovorima o klimatskim promjenama, kao i informaciju premijera Melesa Zenavija o izvještaju na visokom nivou Savjetodavne grupe za finansiranje klimatskih promjena koji podnosi glavni sekretar UN-a. Nećemo štedjeti napore da se postigne uravnotežen i uspješan ishod u Kankunu.

15. Pozdravljamo Četvrti sastanak na vrhu Ujedinjenih Nacija o najslabije razvijenijim zemljama u Turskoj, kao i četvrti forum na visokom nivou o efikasnosti pomoći u Koreji, koji će se održati 2011. godine.

16. Prepoznajući važnost rasta predvođenog privatnim sektorom i otvaranja novih radnih mjesta, pozdravljamo poslovni sastanak na vrhu G20 u Seulu i radujemo se nastavku poslovnog sastanka na vrhu G20 na sljedećim sastancima na vrhu.

17. Danas dogovorene radnje će pomoći u daljnjem jačanju globalne ekonomije, ubrzati stvaranje novih radnih mjesta, osigurati stabilnija finansijska tržišta, suziti jaz u razvoju i široko promovisati zajednički rast nakon krize.

18. Radujemo se našem sljedećem sastanku 2011. u Francuskoj, kao i sljedećem sastanku u Meksiku, 2012. godine. Zahvaljujemo Koreji koja je bila predsjedavajući G20 i domaćin uspješnog sastanka na vrhu u Seulu.

(Tekst prenosimo uz odobrenje kolega iz „Bankara“, lista Udruženja banaka i finansijskih institucija Crne Gore)

Likvidnost zadovoljavajuća, ali je ugrožena profitabilnost

Većom koordinacijom monetarnih, fiskalnih vlasti i supervizora stvorile bi se pretpostavke za brz izlazak iz krize. Odluke entitetskih agencija za bankarstvo oko ročne usklađenosti trebaju biti harmonizirane. Pristup regulatora u BiH čini bankarski sektor manje konkurentnim u odnosu na okruženje. Agencije za bankarstvo prihvatile su da će izvršiti analizu kriterija za klasifikaciju aktive. Istaknut je zahtjev za harmoniziranje poreza na dobit na nivou BiH

U organizaciji Udruženja banaka BiH, u Banja Luci je održan redovan godišnji sastanak banaka i finansijskih institucija BiH. Sastanku su, pored direktora banaka, prisustvovali i predstavnici Centralne banke BiH, Agencije za osiguranje depozita BiH, Ombudsmana za zaštitu potrošača BiH, Ministarstva finansija RS, entitetskih agencija za bankarstvo, Direkcije za finansije Brčko Distrikta, USAID Pare projekta i Centra za finansijsko savjetovanje.

Zajednički je konstatovano da je, i pored teškoća u kojima se nalazi, bankarski sektor i dalje stabilan sa zadovoljavajućom likvidnosću, uz zadržani nivo kreditnih aktivnosti i povećani nivo depozita. Ocijenjeno je da će bankarski sektor i u narednoj

godini biti sposoban očuvati sve elemente stabilnog sektora.

Jačanje dijaloga

Raspravljano je o potrebi za unapređenje zakonskih rješenja iz domena izvršnog postupka, blokade računa, unapređenja sistema zaštite potrošača, potrebi ubrzanja sudskih postupaka i budućih aktivnosti regulatora u implementaciji Baselskih principa poslovanja bankarskog sektora.

Banke, takođe, upozoravaju na činjenicu da ne ostvaruju potrebnu profitabilnost što je negativna poruka za sve potencijalne investiture. Naglašeno je da bi jačanjem finansijske discipline i odgovornosti bankarski sektor mogao biti profitabilan na očekivanom nivou za šta je neophodno

brže provođenje reformi. Sa skupa u Banjoj Luci poručeno je da će banke nastaviti aktivnu saradnju sa svim institucijama, te da će nastaviti sa odgovornim izvršavanjem zakonskih obaveza i obaveza koje definišu regulatori.

Sastanak u Banjoj Luci obilovao je zanimljivim diskusijama i prijedlozima. Predsjednik Udruženja banaka BiH (UBBiH) Radovan Bajić, otvarajući skup, ukazao je na sporost u rješavanju problema u institucijama, naročito u sudstvu. Izrazio je zadovoljstvo da uposleni u bankama imaju privilegiju da rade u najuređenijem sektoru privrede, što povlači za sobom i veliku obavezu.

Izvršni sekretar UBBiH Mijo Mišić naglasio je potrebu poduzimanja konkretnih akcija kako bi bankarski sektor bio efikasniji. On je ocijenio kako je cilj ovakvih okupljanja da učvršćuje bankarsku zajednicu i jača dijalog sa nadležnim institucijama.

Viceguverner Centralne banke BiH Radomir Božić je u svojoj prezentaciji u kratkim crtama predstavio aktuelnu ekonomsku situaciju u BiH. Naglasio je da je BiH mala i otvorena ekonomija koja nema velike alate da bi odgovorila na eksterne udare. Konstatirao je da je globalna kriza naše probleme, prije svega u realnom sektoru, učinila još težim, ali da bi se boljom ekonomskom politikom, većom koordinacijom monetarnih, fiskalnih vlasti i supervizora stvorile pretpostavke za izlazak iz krize.

Navedeni su neki od osnovnih makroekonomskih pokazatelja od kojih su najznačajniji: rast BDP-a od osam posto u 2010 (prema prognozama EBRD-a), visok postotak nezaposlenosti i daljnji gubitak radnih mjesta, povećanje izvoza za 30 posto, a

uvoz za 8,5 posto, pokrivenost izvoza uvozom veća je od 50 posto, devizne rezerve iznose oko 6,3 milijarde KM, kao i tri posto planirani deficit budžeta.

Viceguverner Božić je, takođe, naglasio da je likvidnost zadovoljavajuća i visoka, ali da je ugrožena profitabilnost.

- U BiH, kao i u čitavom regionu, imamo sličan problem a to je rast loših kredita. Ono što je indikativno za bankarski sektor u BiH je zavidan nivo otpornosti na finansijsku krizu - naveo je Božić, pitajući se da li ova ocjena i u kojoj mjeri može vrijediti za dalje.

Nerealizirani zaključci

Mijo Mišić osvrnuo se na dosadašnja četiri sastanka i na rezimee sa tih sastanaka. On je podcrtao zaključke koji nisu realizirani, a još uvijek su aktualni. Između ostalog to su zaključci iz 2006. godine da se EUR isključi iz devizne pozicije, obzirom na princip Valutnog odbora u BiH (2006.godina); da oko primjene MRS 39 ima puno problema i vrlo različitih stavova (2006 godina); te da je pokrenut problem korporativnog upravljanja i korelacije određenih rješenja u zakonima o bankama sa zakonima o privrednim/gospodarskim društvima.

Zaključak iz 2007. godine je da, unatoč veoma jakoj konkurenciji na bankarskom tržištu, što veću pažnju treba posvetiti klijentu-korisniku usluga sa aspekta njegovih prava, propisanih zakonima i odlukama. Kvalitetna usluga je temelj povjerenja i pokretač inicijativa.

Mišić je podsjetio i na zaključke iz 2008. godine. U njima se kaže da agencije za bankarstvo, u saradnji sa ministarstvom finansijske entiteta i Brčko Distrikta, uvažavaju primjedbu i prijedlog banaka da se troškovi rezervisanja za potencijalne gubitke smatraju odbitnom stavkom u poreznoj bilanci, tako da one ne budu u osnovici za plaćanje poreza na dobit. Jedan od zaključaka je da agencije za bankarstvo preispitaju svoje odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka sa ciljem da se ublaže kriteriji sa aspekta dana kašnjenja i procenata rezerviranja kada je u pitanju klasifikacija aktive i da se bankama omogući brz i jednostavan reprogram kredita sa mogućnošću grejs perioda (odgode) za plaćanje glavnice.

U 2008. jer zaključeno i da će banke između sebe učiniti sve na eliminaciji nejal-

ne konkurencije koja se ogleda na nudi besplatnih usluga i visokih kamatnih stopa na depozite.

Kada je u pitanju 2009. godina, riječ je osljedećim zaključcima na koje je ukazao Mišić. U oblasti primjene zakona o zaštiti potrošača potrebno je jasno definirati nadležnosti za kontrolu, proceduru kontrole i kriterije za promjenu kamatne stope, da se u trajanju krize olabavi postojeća regulativa za kreditiranje pravnih lica i da se preispita politika općih i posebnih rezervacija za potencijalne kreditne gubitke, da se sudski postupci ubrzaju i ažuriraju kako bi se izbjegle posljedice za banke, a posebno za klijente koji zbog sporosti i kašnjenja dolaze u stanje do stečaja i da se pokrenu aktivnosti vezane za uspostavljanje pouzdanog sistema za prinudnu naplatu putem bankovnih računa.

Samir Lačević, rukovodilac za bankarske poslove, edukacije i trening Udruženja banaka BiH, govorio je, između ostalog, o profitabilnosti bankarskog sektora, smanjenju troškova i povećanju aktivnosti. U izlaganju je dat akcenat na regulativu koja se odnosi na nivo rezervisanja po kreditnim aktivnostima banaka, uz uporedan pregled u odnosu na Hrvatsku, Srbiju i Sloveniju, gdje je vidljivo da u tim zemljama regulator ima mnogo fleksibilniji pristup što olakšava poziciju korisnika kredita. Prema Lačevićim riječima, u tim zemljama je prisutan fleksibilniji pristup kada je ročna usklađenost u pitanju, što njihovim bankarskim sektorima daje mogućnost povoljnijeg kreditiranja. Navedeno je da odgovarajuće odluke agencija za bankarstvo oko ročne usklađenosti trebaju biti identične, što sada to nije slučaj.

Generalno, ovakav pristup regulatora u BiH čini bankarski sektor manje konkurentnim u odnosu na okruženje. Dokaz tome su i izneseni podaci za povrat na aktivu i povrat na kapital koji biljaže konstantan pad u posljednjih nekoliko godina.

Lačević je ukazao na činjenicu da BiH u proteklim godinama najnižu profitabilnost u odnosu na Hrvatsku, Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju, Rumuniju, Bugarsku, Estoniju, Litvaniju.

On je dodao da su pasivne i aktivne kamatne stope bile stabilne u prethodne dvije godine, da se može očekivati daljnji pad pasivnih kamatnih stopa zbog ugrožene profitabilnosti banaka, te da ovakva

Uspostavljanje ombudsmana za bankarstvo i finansije

Pomoćnik Ombudsmana za zaštitu potrošača BiH Ljubica Čolović upozna je učesnike skupa sa trenutnim pravnim okvirom koji tretira prava potrošača, između ostalog, i u finansijskom sektoru.

Učesnici su upoznati i sa zaključkom Upravnog odbora UBBiH da se ukine poglavlje koje se odnosi na potrošačke kredite u Zakonu o zaštiti potrošača i prenese u bankarsku regulativu, te da se uspostavi ombudsman za bankarstvo i finansije. Prisutni su obaviješteni da Vlada RS ima zaključak da se pristupi izmjenama Zakona o agenciji za bankarstvo RS u cilju uspostavljanja ombudsmana za bankarstvo i finansije u okviru Agencije.

Direktor Centra za finansijsko i kreditno savjetovanje je ukratko informirao o ciljevima i aktivnostima centra, kao o nekim rješenjima koja su već poznata i moguće primjenjiva u BiH, a tiču se odnosa sa potrošačima.

situacija otvara niz pitanja. BiH, prema Lačevićim riječima, ima najniže aktivne i kamatne stope u odnosu na zemlje u tranziciji po metodologiji MMF-a. Među najnižim su i pasivne kamatne stope.

Udar krize

O Bazelu II i Bazelu III govorila je Slavica Injac, direktorica Agencije za bankarstvo RS. Njeno izlaganje odnosilo se na zahtjeve za kapitalom, uzrocima nastanka svjetske finansijske krize, te o razmišljanjima Bazelskog komiteta o potrebi visine regulatornog kapitala i njegove transparentnosti. Injac je naglasila da se pokazao dobrim pristup koji je bio rigidniji od zahtjeva Bazelskog komiteta što je bankarski sektor u BiH učinio otpornijim na udar krize.

Direktor Agencije za bankarstvo FBiH Zlatko Barš govorio je o aktivnostima Agencija za bankarstvo na implementaciji principa Bazelskog komiteta za superviziju banaka (Basel II i Basel III). Rečeno je da će taj proces (implementacija Basela II) trajati u tri faze. Prva faza do 2013., druga od 2014. do 2016. i treća faza od 2017. do 2018. godine.

U jednoj od diskusija postavljeno je pitanje kako u situaciji rastućeg NPL-a (loših kredita) povećati kreditnu aktivnost uz data ograničenja po pitanju ročne usklađenosti i propisanih nivoa rezervacija. Osim toga, navedeni su interesantni podaci prosječnih rokova plaćanja. U njemačkoj je to 18 dana, u Hrvatskoj 34, Makedoniji 76, BiH 104, Srbiji 128. Prosječni rokovi plaćanja u BiH ne korespondiraju sa kriterijima za klasifikaciju aktive.

Institucije su zamoljene od bankara da podatak od 1,7 milijardi KM sredstava iznad obavezne rezerve interpretiraju sa stručnog aspekta, da su to sredstva koja banke ne mogu plasirati i zbog brojnih ograničenja, na prvom mjestu regulative za ročnom usklađenošću. U javnosti se na pogrešan način da banke ne žele plasirati ta sredstva što stvara lošu sliku o bankama.

Naveden je primjer regulative koja se odnosi na ročnu (ne)usklađenost regulative u RS i FBiH, tako da je koeficijent likvidnosti u FBiH za istu banku manji, dok je u RS značajno veći. U poređenju sa zemljama u okruženju, taj koeficijent bi bio više-

Od Finansijsko obavještajnog odjela do Finansijsko obavještajne agencije

Dragan Mumović, načelnik Finansijsko obavještajnog odjela (FOO) upoznao je učesnike skupa sa istorijatom rada tog odjela. Naveo je da je Ministar sigurnosti formirao radnu grupu za izradu novog zakona. Pripremljeni Nacrt zakona predat je Vijeću ministara na daljnju proceduru.

Namjere novog zakona je da se umjesto FOO osniva Finansijsko obavještajna agencija (FOA) bez policijskih službenika u svom sastavu. Pretpostavka je da će FOA biti pri Ministarstvu sigurnosti, mada ima mišljenja da bi bilo bolje da bude locirana pri ministarstvima finansija ili Centralnoj banci BiH.

Stav prisutnih bio je da se uputi zahtjev Vijeću ministara da se novi zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma što je moguće brže stavi u proceduru radi usvajanja.

struko veći nego u BiH pri istim uslovima. Postavljeno je pitanje zašto je to tako i kako da bankarski sektor u BiH u takvim uslovima bude konkurentan i privlačan stranim investitorima.

Jedno od pitanja je bilo i kako vršiti dokapitalizaciju bankarskog sektora, koju je objektivno očekivati, kada imamo ovakvu profitabilnost. Ocijenjeno je da je dodatna otežavajuća okolnost nizak kreditni rejting zemlje koji dodatno destimulira investitore i poskupljuje cijenu kapitala.

Iznesen je i konkretan prijedlog da se kod kredita javnim preduzećima i stambenih kredita fizičkim licima različito ponderišu rizici (olabave) umjesto dosadašnje linearne prakse. Agencijama je upućen zahtjev da uvažavaju aktuelni trenutak i razmotre novu klasifikaciju aktive i subjektivne i objektivne kriterije koji su do sada išli na štetu korisnika kredita. Upućen je i zahtjev da Centralna banka BiH razmotri povećanje naknada na sredstva koja su banke obavezne držati kod nje i na koje ona dobiva kamatu u inostranstvu.

Predstavnici agencija za bankarstvo su se složili da bez adekvatnog i privlačnog povrata na uloženi kapital nema stranih investicija i potvrdili da će izvršiti analizu kriterija za klasifikaciju aktive. Iz Centralne banke BiH rečeno je da se kontinuirano preispituje politika obavezne rezerve i naknada i da će imati u vidu sve sugestije i prijedloge.

Tokom izlaganja o unutrašnjem platnom prometu i prinudnoj naplati, pomoćnik ministra finansija RS Snježana Rudić govorila je o modelima prinudne naplate koji bi bili prihvatljiviji u unutrašnjem platnom prometu. Zaključeno je da se treba uspostaviti saradnja na nivou entitetskih ministarstava

finansija i Centralne banke BiH kako bi se kreirao neophodni pravni okvir za prinudnu naplatu i uvela bolja finansijska disciplina na tržištu.

U zaključnoj riječi, predsjednik Udruženja banaka BiH Radovan Bajić naglasio je da su ciljevi banaka podudarni sa opštim ciljevima društva, prije svega jer su banke dio tog društva. Izrazio je zabrinutost sa stanjem u kome jesmo, ali je ukazao na činjenicu da stanje nije lošije u poređenju sa okruženjem.

Ako bismo napravili siže diskusija i izlaganja, mogli bismo ih svesti na sljedeće: likvidnost zadovoljavajuća i visoka ali je ugrožena profitabilnost. Većom koordinacijom monetarnih, fiskalnih vlasti i supervizora stvorile bi se pretpostavke za brz izlazak iz krize. Dosadašnji zavidan nivo otpornosti bankarskog sektora na finansijsku krizu, ali da li ova ocjena i u kojoj mjeri može vrijediti za ubuduće. Odluke entitetskih agencija za bankarstvo oko ročne usklađenosti trebaju biti harmonizirane. Pristup regulatora u BiH čini bankarski sektor manje konkurentnim u odnosu na okruženje. Prosječni rokovi plaćanja u BiH ne korespondiraju sa kriterijima za klasifikaciju aktive. Agencije za bankarstvo prihvatile su da će izvršiti analizu kriterija za klasifikaciju aktive. Istaknut je zahtjev za harmoniziranje poreza na dobit na nivou BiH i zaključeno da se uputi zahtjev Vijeću ministara da se novi zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma što je moguće brže stavi u proceduru radi usvajanja.

Zatraženo je da se uspostavi saradnja na nivou entitetskih ministarstava finansija i Centralne banke BiH kako bi se kreirao neophodni pravni okvir za prinudnu naplatu i uvela bolja finansijska disciplina.

Srećko Bogunović, direktor MF banke a.d. Banja Luka

Udruženje banaka BiH glas bankarskog sektora

Siguran sam da najveći broj banaka, uključujući i sve one koje drže najveći dio tržišnog kolača, ima dovoljnu kapitalnu bazu koja može apsorbovati i dodatno produbljenje krize i dalje pogoršanje dužničke discipline

Srećko Bogunović je rođen u Borsanskoj Krupi gdje je završio gimnaziju, a u Zagrebu diplomirao na Ekonomskom fakultetu 1986. godine. Prvi radni angažman imao je u sektoru izvoza namještaja u „Šipadovom“ sistemu, a 1992. godine dolazi u bankarski sektor, na mjesto direktora filijale tadašnje Prijedorke banke, u rodnom gradu.

Od 1997. do 2003. godine proveo je na implementaciji razvojnih projekata Svjetske banke, na mjestu direktora Fonda za razvoj i zapošljavanje Republike Srpske (RS), a od 2004. godine u Hypo Alpe Adria bank a.d. Banja Luka, najprije kao izvršni direktor, zatim kao zamjenik direktora, te od 2008. do 2010. kao direktor te banke.

Početkom ove godine prelazi u MF banku a.d. Banja Luka na mjesto direktora.

Prilagođavanje situaciji

- U trećoj godini recesijskog kretanja i još uvijek bez vidljivih znakova oporavka možemo reći da se bankarski sektor, uglavnom, prilagodio situaciji. Određeni broj banaka je već konsolidovao bilanse, konzervativnije procijenio rizike i prilagodio svoje aktivnosti okruženju, to jeste redukovao troškove i uveo strožije standarde u kreditne aktivnosti. Siguran sam da najveći broj banaka, uključujući i sve one koje drže najveći dio tržišnog kolača, ima dovoljnu kapitalnu bazu koja može apsorbovati i dodatno produbljenje krize i dalje pogoršanje dužničke discipline. Očekivanja su da će negativni ciklus do sredine slijedeće godine konačno vidjeti svoj kraj, te da će se stvoriti prostor za novi zamah privredi koji će donijeti bolje dane svima, pa i finansijskom sektoru, kaže za Bogunović za BH Bankar.

Srećko Bogunović

On ocjenjuje da banke, kao najveći povjerioci u domaćoj ekonomiji, imaju veliki interes da se generalno obezbijedi bolji položaj povjerilaca, to jeste da svi oni koji su na legalan način nekom pozajmili svoja sredstva imaju efikasan (brz, jeftin, siguran) način da do tih sredstava dođu i u slučaju da dužnik nije spreman ili nije u mogućnosti da ta sredstva i vrati.

Značajna uloga

- To, svakako, podrazumijeva i doradu pravnog okvira, ali i promjenu načina razmišljanja te sistemskog poboljšanja pravosuđa, zemljišnih knjiga, raznih javnih evidencija i slično, smatra direktor MF banke a.d. Banja Luka.

Bogunović je ukazao i na značajnu ulogu Udruženja banaka BiH.

- Smatram da Udruženje banaka zaista ima važnu ulogu, prvenstveno u zaštiti sektora koji čini srž finansijskog sistema svake zemlje i bitan je faktor za razvoj privrede i svakodnevnog života uopšte. Udruženje ne treba da se suzdržava od svog lobističkog karaktera, jer ono to suštinski i jeste, a smatram da je na sasvim dobrom putu, te da raspolaže dovoljnim kapacitetima da bude pravi „jedan glas“ bankarskog sektora, kako prema tržištu tako i prema zakonodavnim i izvršnim organima - zaključio je Bogunović.

Očekivanja su da će negativni ciklus do sredine slijedeće godine konačno vidjeti svoj kraj, te da će se stvoriti prostor za novi zamah privredi koji će donijeti bolje dane svima, pa i finansijskom sektoru

Svrha spajanja je unapređenje djelovanja

Cilj spajanja Komisije za elektronsko bankarstvo i Komisije za kartičano poslovanje je sinergično djelovanje u primjeni Zakona o elektronskom bankarstvu

Na I sjednici Komisije za elektronsko poslovanje i kartičarstvo Udruženja banaka BiH (UBBiH), koja je održana 18. januara razmatrane su aktivnosti Komisije za kartičarstvo od 2007. do 2010. godine, tačnije uvođenje nacionalnog settlementa u BiH za MasterCard, upotrebe letka za promociju platnih kartica u BiH, zatim zahtjeva UBBiH prema Centralnoj banci BiH (CBBiH) za do-

stavljanje izvještaja o učešću bh. banka u kartičnom poslovanju, a na osnovu podataka koje sve banke proslijeđuju Centralnoj banci (CB), te o uvođenju PCI DSS standarda u bankama.

Promocija kartice

Predstavnici UBBiH objasnili su potrebu spajanja Komisije za elektronsko bankarstvo i Komisije za kartično poslovanje.

Istaknuto je da je jedan od ciljeva edukacija građana o tim oblastima, kao i primjena Zakona o elektronskom bankarstvu.

Napomenuto je da je letak za promociju platne kartice kreiran i dostavljen UBBiH.

Izvršni sekretar UBBiH Mijo Mišić kazao je da je o promociji kartica razgovarao sa guvernerom CBBiH i da dogovaramo da letak bude na memorandumu CBBiH.

Zaključeno je da se članovima Komisije pošalje prijedlog teksta letka na usaglašavanje i nastave aktivnosti na tom zadatku u cilju masovne distribucije letka klijentima u BiH.

Predstavnici UBBiH objasnili su potrebu spajanja Komisije za elektronsko bankarstvo i Komisije za kartično poslovanje.

Predloženo je organizovanje stručnog skupa, okruglog stola na koji bi bili pozvani predstavnici banaka, Telecoma, Agencije za bankarstvo FBiH (FBA), nadležnih ministarstava, na temu e-commerca u BiH, vodeći se, istaknuto je, činjenicom da se u BiH još nijedna banka ne bavi tim poslom, a potencijal će vremenom rasti.

Također je ocijenjeno da se CBBiH uputi zahtjev za periodično dostavljanje izvještaja bankama o njihovom pojedinačnom učešću u kartičnom poslovanju.

Bez e-merca

Predloženo je organizovanje stručnog skupa, okruglog stola na koji bi bili pozvani predstavnici banaka, Telecoma, Agencije za bankarstvo FBiH (FBA), nadležnih ministarstava, na temu e-commerca u BiH, vodeći se, istaknuto je, činjenicom da se u BiH još nijedna banka ne bavi tim poslom, a potencijal će vremenom rasti.

Razgovarano je i o POS acquiringu u BiH, te postojanju neloyalne konkurencije u dijelu ugovaranja provizija sa trgovcima. Kao primjer navedena je zakonska regulativa u Srbiji koja nalaže da se na svakom prodajnom mjestu instalira POS terminal.

Jedinstven je stav da se to može regulirati samo zakonskom regulativom.

Novi članovi Komisije

Inače, novi saziv Komisije za elektronsko poslovanje i kartičarstvo čine Nela Dragoje predsjednik, Hypo Alpe-Adria-Bank dd Mostar, Edin Bešlija, Bosna Bank International, Adila Dizdar-Gadžun, Investiciono-Komercijalna banka Zenica, Tanja Imamović, Raiffeisen bank Sarajevo, Elvedin Lagarija, Turkish Ziraat bank Bosnia, Sandra Bohm, UniCredit Bank Mostar, Adnan Medić, Union Bank Sarajevo.

Pokrenuti dijalog sa regulatorom

Na I sjednici Komisije za bankarske reforme Udruženja banaka BiH (UBBiH) održanoj 17. januara konstituisan je njen novi saziv: Anis Aganović predsjednik, Raiffeisen banka Sarajevo, Igor Bilandžija, Intesa Sanpaolo banka Sarajevo, Dejan Guzijan, NLB Razvojna banka Banja Luka Zora Dokić, Nova banka Banja Luka, Jelena Čekić, MF (IEFK) banka Banja Luka, Dalibor Čubela, UniCredit banka Mostar i Thomas Tomsich, Hypo-Alpe-Adria banka Mostar.

U osvrtu na dosadašnje aktivnosti Komisije posebno su istaknuti razgovori i dogovori sa USAID PARE projektom

koji se bavi pitanjima implementacije bazelskih principa u bankarskom sektoru.

Razmatran je plan i uloga USAID PARE u primjeni Basel II standarda i njegovog tumačenja čime bi se, rečeno je, uz pomoć UBBiH pokrenuo dijalog sa regulatorom, riješila otvorena pitanja u vezi sa njegovom ulogom u procesu reforme i načina na koji bi se dao puni doprinos tome.

Zaključeno je da se dogovori sastanak sa USAID PARE kako bi se definisao plan aktivnosti za ovu godinu prema kojem i Komisija treba uskladiti svoje aktivnosti u okviru zajedničkog Program rada u 2011.

Sjednica Komisije za internu reviziju

Jačanje odnosa s nadzornim institucijama

Poboljšati dijalog u komunikaciji sa nadzornim institucijama u cilju unaprjeđenja poslovanja u kontekstu tržišnih potreba i promjena poslovnog okruženja

Na I sjednici Komisije za internu reviziju Udruženja banaka BiH (UBBiH), održanoj 03. februara usvojen je Program rada za ovu godinu i sugerirano da se u narednom periodu obrati naročita pažnja na regulatorne zahtjeve banaka koji se, najprije tiču primjene Zakona o bankama, kao i odluke agencija za bankarstvo u pogledu interne revizije i supervizije, zatim na odnos interne revizije i regulatora, te ostalih segmenata iz te oblasti.

Ocijenjeno je da je jedna od ključnih smjernica Komisije jačanje odnosa s nadzornim institucijama, agencijama za bankarstvo, Centralnom bankom BiH (CBBiH), Komisijom za vrijednosne papire, odnosno hartije od vrijednosti i poboljšanje dijaloga

u komunikaciji, a sve u cilju unaprjeđenja poslovanja u kontekstu tržišnih potreba i promjena poslovnog okruženja;

Predviđen je sastanak sa predstavnicima agencija za bankarstvo (FBIH i RS) o ulozi interne revizije u bankama, s akcentom na Odluku o minimalnim standardima interne i eksterne revizije.

Ukazano je i na potrebu održavanja seminara na temu metodologije izračuna rezervi po MRS 39, dok bi se na narednim sjednicama razmatrala Uputstva o izmjenjenom načinu formiranja, evidentiranja i izvještajnog iskazivanja rezervi za kreditne gubitke, zatim pozicija interne revizije u regulativi koja se temelji na Sporazumu o kapitalu Basel II, sistem internih kontrola u bankama BiH, odnos interne revizije i

upravljanje rizicima bankarskog poslovanja, kao imeđunarodni okvir profesionalne prakse interne revizije (IIA);

Istaknut je i interes za stručno osposobljavanje i kontinuiranu edukacija internih revizora banaka.

Zaključeno je da će se sjednice održavati najmanje kvartalno, a po potrebi i češće.

Inače, I sjednica Komisije za internu reviziju ozvaničila je i njen novi saziv koji čine: Haladin Salihović predsjednik, Volksbank BH Sarajevo, Selima Kafedžić, Union banka Sarajevo, Himzija Talović, NLB Tuzlanska banka, Šefika Kreso, BOR banka Sarajevo, Esma Džananović, Razvojna banka Sarajevo, Vahida Humo, Privredna banka Sarajevo i Slavica Vukelić, Hypo Alpe Adria banka Banja Luka.

U izradu zakona uključiti banke

Komisija je razmatrala i dosadašnji način i metode rada, te je odlučila da će u narednom periodu za sve bankarske aktivnosti u kojima ne postoji jedinstvena praksa banaka zbog nedovoljne i neprecizne regulative, donositi preporuke za postupanje

Na I sjednici Komisije za pravnu regulativu Udruženja banaka BiH (UBBiH) održanoj 19. januara konstituisan je njen novi saziv: Goran Babić predsjednik, Hypo-Alpe-Adria Bank a.d. Banja Luka, Vojislav Puškarević, Raiffeisen bank BH, Dijana Dočkal, Intesa Sanpaolo banka Sarajevo, Vladimir Ćosić, UniCredit bank Mostar, Senad Bajrić, Turkish Ziraat bank Bosnia, Veselka Radaković, Volksbank Banja Luka i Edis Kusturica, Vakufska banka Sarajevo.

Komisija je usvojila program rada za ovu godinu.

U dijelu propisa UBBiH prioritet se daje etičkom kodeksu.

Komisija je razmatrala i dosadašnji način i metode rada, te je odlučila da će u narednom periodu za sve bankarske aktivnosti u kojima ne postoji jedinstvena praksa banaka zbog nedovoljne i neprecizne regulative, donositi preporuke za postupanje koje će se usvajati na sjednicama Komisije, na osnovu prethodno pribavljenog mišljenja i onih banaka koje nemaju svoje predstavnike u ovoj Komisiji.

- Preporuke neće biti obavezujuće i dostavljajuće se bankaam te će biti objavljene

nje na web stranici UBBiH, istaknuto je na sjednici.

Potrebno je, naglašeno je, da se ispred Udruženja banaka pošalje dopis nadležnim institucijama BiH i entiteta, te Brčko Distrikta, kojim bi se pozvali da prilikom izrade zakonskih i podzakonskih akata koje se odnose na finansijske institucije, uključe i predstavnike banaka.

Zaključeno je da se preko Upravnog odbora UBBiH pokuša uspostaviti bolja saradnja sa državnim i entitetskim institucijama.

Unaprijeđen rad struke

Potrebna su dodatna tumačenja i pojašnjenja bankama radi ispravnog postupanja po novim zahtjevima regulatora

U cilju definisanja zadataka u ovoj godini Komisija za računovodstvo i poreze na I sjednici održanoj 28. januara, osvrnula se na svoje aktivnosti u 2010. uz obrazloženje da je u proteklom periodu urađeno mnogo, što je pomoć i dodatno doprinijelo unapređenju rada struke. Kao najznačajnije prošlogodišnje aktivnosti navedeni su angažman i doprinos Komisije na izradi novog kontnog okvira za banke i druge finansijske organizacije, zatim saradnja sa Agencijom za bankarstvo FBiH (FBA), na izmjeni postojećih odluka o minimalnim standardima za banke, kao i na nacrtu Uputstva o izmijenjenom načinu evidentiranja i izvještajnog iskazivanja rezervi za kreditne gubitke, te tumačenje i izvještavanje Ministarstva finansija FBiH o primjeni kontnog okvira i novih izvještajnih obrazaca za 2011. godinu.

Pomenute su i aktivnosti na otklanjanju, kako je rečeno, diskriminirajuće kamatne stope od 10,03 posto u izračunu poreza na dohodak od koristi na kredite zaposlenika banaka, korespondencija sa nadležnim ministarstvom u dijelu plaćanja turističkih zajednica za koje je uplata tražena od strane Glavnog ureda turističke zajednice FBiH, zatim zahtjevi u pogledu tumačenja poreski priznatih rezervisanja kod banaka, kao i korespondencija u kontekstu primjene pojedinih odredbi međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Konstatovano je da za neke zahtjeve još nisu dobijena tražena ili adekvatna tumačenja.

Bez zakonskih izmjena

- Uvažavajući trenutne aktuelnosti i očekivane izmjene na usaglašavanju lokalnog računovodstvenog i izvještajnog okvira sa zahtjevima Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja (MSFI), kao i u tom smislu već poduzete aktivnosti u Republici Srpskoj (RS), Komisija je razmatrala potrebe za dodatnim tumačenjima i pojašnjenjima bankama u cilju ispravnog postupanja po novim zahtjevima regulatora, istaknuto je na sjednici.

Kao najznačajnije prošlogodišnje aktivnosti navedeni su angažman i doprinos Komisije na izradi novog kontnog okvira za banke i druge finansijske organizacije

Stoga je konstatovano da u ovoj godini treba inicirati organizovanje raspravnog sastanka sa agencijama za bankarstvo, na kojem bi se zajednički razmislile izmjene zakonskog okvira i podzakonskih akata, te zatražila izrada detaljnih i formaliziranih uputstava za izradu izvještajnih obrazaca agencija za bankarstvo

Predstavnici UBBiH su informisali da Poreska uprava Brčko distrikta nije prihvatila većinu preporuka banaka u vezi novog Zakona o porezu na dobit i da najveći problem predstavlja činjenica da nije usvojen prijedlog izmjene člana 10. tog zakona u smislu poreskog priznavanja rezervi za kreditne gubitke kod banaka.

Na taj način se, istaknuto je, poreski tretman rezervisanja u Brčko distriktu izjednačava sa istim u RS, te predstavlja dodatnu akciju koju UBBiH mora poduzeti, uz već započete aktivnosti u komunikaciji sa Poreskom upravom RS.

Zaključeno da se u narednom periodu urgira kod Poreske uprave RS da odgovori na dopise UBBiH, kao i da se iniciraju aktivnosti sa Poreskom upravom Brčko distrikta na prevazilaženju tog problema.

Bilo je riječi i o problemskom aspektu dvostrukog oporezivanja banaka koje posluju u više od jednog entiteta u BiH, a koji proizilazi iz činjenice primjene različitih metodologija obračuna osnovice poreza na dobit u različitim entitetima.

- Na taj način se dešava da npr. banke sa sjedištem u FBiH za dio svojih poslovnica u RS moraju platiti porez na dobit u iznosu većem od ukupnog poreza na do-

bit koji se plaća za cijelu banku. Dvostruko oporezivanje nastaje jer FBiH ne želi da prizna dio poreza koji je plaćen na području drugog entiteta, a koji prelazi iznos poreza utvrđen po metodologiji obračuna u FBiH, čulo se na sjednici.

Ocijenjeno je da rješavanje tog problema treba da bude jedna od aktivnosti koja će se podsticati u narednom periodu na način da se primjer jedne od banaka opiše i taj izvještaj pošalje relevantnim tijelima na intervenciju

Tražiti tumačenje agencije

Izložena je i problematika oko dostavljanja prijedloga odluke o rasporedu dobiti, pokriva gubitka uz godišnje finansijske izvještaje, odnosno do 28. februara uz obrazloženje da po pravilu, odluke te vrste donose nadležni organi banaka nakon tog datuma. Zaključeno je da se o tome traži tumačenje FBA.

Predstavnici UBBiH su upoznali o trenutnim aktivnostima Udruženja, a najznačajnije se tiču komunikacije sa FBA u pogledu upozorenja o koncentraciji rizika u bankama koju je u januaru ove godine dostavio taj regulator, zatim odnosa sa Upravom za indirektno oporezivanje BiH (UIO) kod oporezivanja SWIFT naknada u platnom prometu, mjera koje se poduzimaju u smislu zaštite prava zaposlenika banaka koja se, kako se navodi, diskriminiraju oporezivanjem njihovih kredita do 10,03 posto kamatne stope, kao i reagovanja UBBiH na zahtjeve FBA u pogledu obuke i certifikacije osoblja banaka uključenih u poslove sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Članovi Komisije

Novi saziv Komisije za računovodstvo i poreze čini: Marica Đogić, predsjednik, UniCredit banka Mostar i članovi Dragica Pejaković, Komercijalna banka Banja Luka, Nadža Muharemović, Post banka Sarajevo, Suada Pita, Razvojna banka FBiH, Biljana Rabitsch, Volksbank Banja Luka, Sabina Mujanović, ProCredit banka Sarajevo i Enisa Hulusić, Bor banka Sarajevo.

Bolja saradnja sa MUP-om

Neki od djelokruga rada biće jača i čvršća saradnja sa drugim komisijama, posebno sa onom za kartičarstvo i elektronsko bankarstvo, ali i harmonizacija propisa na području cijele BiH, te rad na osiguranju zakonske regulative koja će omogućiti otvaranje cash collection centara

Na sjednici Komisije za sigurnosnu problematiku Udruženja banaka BiH (UBBiH), održanoj 01.februara, bilo je riječi o pozitivnim efektima rada Komisije u ranijim mandatima, kao što je, recimo prva Uredba o zaštiti finansijskih institucija koja je, istaknuto je, sačinjena na temelju prijedloga i zaključaka, između ostalog i te komisije, te čvršća saradnje sa Federalnim Ministarstvom unutrašnjih poslova (MUP), što je također ocijenjeno kao rezultat njenog pređašnjeg djelovanja.

Osvrćući se na iskorake koje je kroz rad s komisijama napravilo UBBiH, predstavnici te asocijacije su podsjetili na saradnju Udruženja sa institucijama BiH, između ostalog sa Ministarstvom finansija i MUP-a.

Aktivno djelovanje

Ukazano je i na neke problemske segmente poput onih koji se odnose na troškove banke u dijelu implementacije zahtjeva definisanih Uredbom o zaštiti finansijskih institucija, te dodatne troškove osiguranja koji su trenutno, naglašeno je, izrazito veliki, a na koje banke ne mogu uticati.

Napomenuto je da je veoma bitno da Komisija za sigurnosnu problematiku nastavi progresivno djelovati na područjima u kojima je djelovala i do sada, da bude aktivan sudionik donošenja zakonske regulative, te da je u tom cilju od izuzetne važnosti da i dalje bude uključena u proces donošenja Izmjena i dopuna Uredbe o zaštiti finansijskih institucija. Kao značajan faktor podcrtana je saradnju sa MUP-om i agencijama za bankarstvo, ali i proširenje djelokruga rada Komisije na segment zaštite informacija.

Takođe je ukazano na razlike u zakonskoj regulativi dva entiteta, pa je kao primjer navedena činjenicu da u Federaciji BiH postoji Uredba i definisani minimalni standardi zaštite, što nije slučaj u Republici Srpskoj

(RS), te istaknut i problem kod organizacije, odnosno pozicije odjela sigurnosti i djelokruga njegovog rada unutar jedne banke.

Cash collection centri, čiji rad bi bio omogućen zakonom, po mišljenju Komisije, mogli bi biti dugoročno i vjerovatno najbolje rješenje za osiguranje novca i troškova transporta.

To je obrazloženo činjenicom da bi se tako bankama smanjili troškovi, a težište pregovaranja sa osiguravajućih kuća prebacilo na zaštitarske agencije

U tom kontekstu pomenuto je i trenutno dvostruko plaćanja premije osiguranja od strane banke, te zaštitarske agencije.

Cash collection centri

Usvojen je ovogodišnji Plan i program rada Komisije za sigurnosnu problematiku koji će se bazirati na unaprjeđenju komunikacije i rada sa MUP-om i ostalim institucijama, uključujući Centralnu banku BiH (CBBiH),

Agenciju za bankarstvo FBiH (FBA) i Agenciju za bankarstvo RS (ABRS), zatim na podizanju svijesti menadžmenta banaka u domenu upravljanja informacijskom sigurnošću i u tom smislu organizovanje okruglog stola.

Neki od djelokruga rada biće jača i čvršća saradnja sa drugim komisijama, posebno sa onom za kartičarstvo i elektronsko bankarstvo, ali i harmonizacija propisa na području cijele BiH, te rad na osiguranju zakonske regulative koja će omogućiti otvaranje cash collection centara.

Komisija za sigurnosnu problematiku zasjedala je u novom sazivu: predsjednik Senad Džananović, UniCredit banka Mostar i članovi Goran Tadić, NLB Razvojna banka Banja Luka, Veljko Ljubinković, Pavlović International banka Bijeljina, Edis Kusturica, Post bank Sarajevo, Alen Zuhrić, Raiffeisen banka BH i Vahid Agić, Sparkasse banka Sarajevo.

Insistirati na odgovorima resornog ministarstva

Komisija smatra da treba insistirati na odgovorima na pitanja koja su delegirale banke pojedinačno ili preko UBBiH u vezi nejasnoća ili nedovoljnog pojašnjenja oko primjene novog Zakona o deviznom poslovanju.

Na I sjednici Komisije za sprječavanje pranja novca Udruženja banaka BiH (UBBiH) održanoj 25.januara konstituisan je novi saziv te Komisije u sastavu: Sanja Zubović predsjednik, Balkan Investment bank Banka Luka, Marina Tanasić, Bobar banka Bijeljina, Anita Dujmović, Hypo-Alpe-Adria bank Mostar, Slađana Kodžo, MF (IEFK) banka Banja Luka, Ismet Dolić, KIB Velika Kladuša, Mubina Salković, NLB Tuzlanska banka i Jasmin Šlaku iz Raiffeisen bank BH Sarajevo.

Usvojen je plan rada Komisije za 2011., uz konstataciju da sastanke treba organizovati najmanje kvartalno, po potrebi i češće.

U ovoj godini planirana su dva sastanka KUPIT-a, prvi 12.maja u Banja Luci, drugi u decembru, a tačan termin biće utvrđen u drugoj polovini godine.

Na sjednici je rečeno da je u suorganizaciji UBBiH i konsultantske kuće Revicon d.o.o. Sarajevo za 24. i 25.ovog mjeseca u Fojnici planiran seminar iz oblasti sprječavanja pranja novca na kojem će uz predstavnike nadležnih institucija biti pozvani i svi obveznici Zakona u tom domenu.

Na seminaru će sudjelovati predstavnici Komisije za sprječavanje pranja novca i uz pregled njenog rada i dosadašnjih rezultata, biće govora o međusektorskoj saradnji, očekivanjima bankarskog sektora kao i osvrtnu na novi Zakon o spječavanju pranja

novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, koji je u postupku usvajanja.

Komisija je razmatrala i problematiku u primjeni novog Zakona o deviznom poslovanju koja se tiče pojedinačnih upita banaka upućenih resornom ministarstvu na koje nisu dobijeni odgovori.

Ukazano je i na upit koji je UBBiH u ime svih članica poslalo nadležnom ministarstvu i na primljeni odgovor koji je prosljeđen bankama.

Komisija smatra da treba insistirati na odgovorima na pitanja koja su delegirale banke pojedinačno ili preko UBBiH u vezi nejasnoća ili nedovoljnog pojašnjenja oko primjene novog Zakona o deviznom poslovanju.

Aktuelizirati uspostavljenje tržišta novca

Kod CBBiH ponovo aktualizirati potrebu lokalnih banka za uspostavljanje tržišta novca u BiH u cilju formiranja bh. referentne bankarske stope za KM

Na sjednici Komisije za tržište novca i kapitala UBBIH održanoj 26. januara 2011. godine, konstituiran je novi saziv te komisije: Snježana Tolić predsjednik, Raiffeisen bank BiH, Alma Skapur, Sparkasse bank BiH, Amna Gabela, Moja banka, Bratoljub Radulović, Hypo-Alpe-Adria bank Banja Luka, Enes Crnalić, IK banka Zenica, Ljiljana Parnić, NLB Razvojna banka Banja Luka, Alma Škapur, Sparkasse banka BiH i Adnan Šećibović iz UniCredit banke.

Program rada

Na sjednici je analiziran dosadašnji rad Komisije za tržište novca i kapitala.

Dogovoreno je ponovno pokretanje aktivnosti sa Centralnom bankom BiH (CB-BiH) u dijelu uspostavljanja tržišta novca u BiH, radi transparentnog objavljivanja referentne kamatne stope za KM na kratkoročne depozite.

Razmatrana je saradnja sa nadležnim institucijama, CBBiH, Agencijama za bankarstvo, Komisijama za vrijednosne papire u oba entiteta, te Banjalučkom i Sarajevskom berzom.

Naglašena je potreba za organizovanjem okruglih stolova u cilju razmjene iskustava i edukacije u oblasti trgovine vrijednosnim papirima, uvođenjem novih proizvoda, kao i upoznavnje sa zakonskom regulativom koja vodi usaglašavanju sa EU propisima.

Razmijenjene su informacije o bankarskom sektoru u BiH, očekivanjima i predviđanjima rasta u toj industriji u ovoj godini.

Usvojen je Program rada Komisije za period 2011.-2013 koji bi se zasnivao na poštovanju i promovisanju etičkih načela unutar članica UBBIH, podsticanju i unaprijeđenju dobrih poslovnih odnosa sa ključnim institucijama u BiH, kao što su CBBiH, Agencije za bankarstvo (FBIH i RS), berze (BLSE, SASE), Komisije za

Dogovoreno je ponovno pokretanje aktivnosti sa Centralnom bankom BiH (CBBiH) u dijelu uspostavljanja tržišta novca u BiH, radi transparentnog objavljivanja referentne kamatne stope za KM na kratkoročne depozite.

vrijednosne papire (FBIH i RS), Centralni registar VP/HOV, zatim uspostavljanje otvorene komunikacije sa tim institucijama u cilju revizije, dorade postojećih propisa radi promovisanja bankarske prakse i zahtjeva tržišta.

Program bi podrazumijevao i organizovanje rasprava, pružanje stručnog mišljenja i formulisanje zajedničkog stava lokalnih banaka koji se odnosi na tekuća stručna pitanja iz domena tržišta novca i kapitala, aktivno učešće i pružanje specijalističkog mišljenja kod pripreme zakonskih i podzakonskih akata iz djelokruga rada Komisije, te koordiniranje rada sa drugim komisijama Udruženja, prepoznavanje i iniciranje po-

trebe bankarske industrije za edukativnim programima u BiH, kao i podsticanje donošenja takvih programa angažovanjem stručnjaka iz zemlje i okruženja.

Također, promovirati saradnju sa strukovnim udruženjima brokerskih kuća i ostalih asocijacija od interesa za banke, kao i aktivnosti kojima se unapređuje regulativa i praksa u funkcioniranju tržišta novca i kapitala.

Akcioni plan

U skladu sa potrebom pokretanja inicijative za doradu postojećih propisa iz oblasti koja reguliše likvidnost, ročnu uskladenost A/P, FX poziciju banke, predložen je i Akcioni plan aktivnosti za ovu godinu koji bi kod CBBiH ponovo aktualizirao potrebu lokalnih banka za uspostavljanje tržišta novca u BiH u cilju formiranja bh. referentne bankarske stope za KM, zatim pokrenuti inicijativu za korekciju propisa bankarskih agencija koji reguliše ročnu uskladenost aktive/pasive do 180 dana.

- Predlog je, rečeno je, da se izvrši uporedna analiza tih odgraničenja u susjednim, razvijenim tržištima, poput Slovenije, Hrvatske i Srbije, i nakon interne komunikacije s bankama sačini zahtjev za izmjenu važećih propisa.

Ukazano je da posebno treba analizirati kamate koju banke dobiju na sredstva kod CBBiH, poređenjem sa tržišnom kamatom stopom.

Zatim pokrenuti inicijativu prema Agenciji za osiguranje depozita BiH da se namjenski depoziti Vlada umjesto kod CBBiH, drže u lokalnim bankama, te prema Agencijama za bankarstvo inicirati da se devizna pozicija banke radi po bruto principu, bez rezervacija.

Odlučeno je da se naredni sastanak Komisije za tržište nova i kapitala održi u Banja Luci uz načelni dogovor da to bude u posljednjoj dekadi marta.

Keš draži od kartica

Čitam članak iz prethodnog broja o tome kako je bh. građanima keš još uvijek draži od kartica. Prije svega, mislim da bi svi mi bili najsretniji da imamo dovoljno gotovine u novčanicima i na našim računima kako nikad ne bi potezali za kreditnim karticama. Svi bi bili sretni da nam je naša plaća dovoljna do sljedeće, da ne moramo koristiti kreditne kartice da bi kupili hranu, odjeću, sredstva za obrazovanje. Ali nije tako. Banke su nesretne što malo ljudi koristi kartice, zašto? Zato što od korištenja kartice, banke imaju veliku korist – ogromne kamate na kojima ubiru novac. Isto je s podizanjem gotovine na bankomatima. Provizije koje banke za to uzimaju su neprimjerene. Osobno, mislim da bi ljudi bili najsretnije da nikad nisu morali posegnuti za karticom koja će plaćanje nekog računa odgoditi do idućeg mjeseca jer se tako zaduživanje samo produbljuje i produžuje. Ipak, smatram da je edukacija javnosti o načinima i mogućnostima korištenja kartica od velike važnosti, jer sloboda izbora je prava samo ako su oni koji biraju svjesni svega što mogu izabrati.

Visoke kamate, a banke posluju u gubitku

Poštovani,

Nakon četrdeset godina mukotrpnog rada u Njemačkoj sa porodicom sam se vratio u rodnu Banju Luku. Iz povjerenja u institucije BiH i bankarski sektor, svu svoju uštedevinu prebacio sam u domaću banku. Oko 95 posto banaka u Bosni i Hercegovini je u vlasništvu inozemnih bankarskih grupacija, pretežito iz Austrije, što mi je ulilo dodatno povjerenje u moju nakanu. Moja porodica bila je uvjerenja da smo učinili pozitivnu stvar. Ovih dana jako su me iznenadili novinski natpisi da je bankarski sektor u Republici Srpskoj

u gubitku 20 mil KM. Zapitam se, kako je moguće uz toliko visoke kamate na kredite, da naše banke posluju u gubitku.

Ljubomir Džambić
Banja Luka

Recesija u recesiji

Drago uredništvo, kada je riječ o izlasku iz recesije Bosna i Hercegovina i čitava regija se u posljednje vrijeme stalno uspoređuju s velesilama kao što su SAD i Kanada. Ipak čini se da je pomalo nerealno uspoređivati se s gospodarskim divovima koji praktički kreiraju svjetsku ekonomsku scenu. Da, još uvijek smo u problemima i recesija je pokazala da nitko nije „otok za sebe“ i da nema nedodirljivih, ali nemojmo zaboraviti da se BiH i prije recesije borila s svojevrsnom „recesijom“ koju je vukla kao posljedicu rata. Kao kockice od domina rušili su se mnogi – od banaka na Wall Streetu do malih poduzetnika u BiH, a recesija je donijela niz otkaza, nezadovoljnih radnika i siromaštva u čitavom svijetu. Procjenjuje se da je samo u BiH oko 200.000 ljudi izgubilo posao zbog posljedica ekonomske krize, a prema podacima Udruženja banaka u BiH u posljednje dvije godine banke u Bosni i Hercegovini otpustile su 738 radnika. Puno je tu brojki, puno analiza, jedni izlaze iz krize, drugi su unatoč porastima BDP-a još debelo u inim krizama – gospodarskim, političkim itd. Jedno je sigurno – recesija je ostavila traga u kvaliteti života prosječnog čovjeka. Istog onog koji mora prehraniti svoju obitelj, a za bilo kakve veće investicije primoran je uzeti kredit po iznimno nepovoljnoj kamati zbog koje će kredit otplaćivati tko zna još koliko godina. U posljednjem broju časopisa stoji podatak da je zbog recesije porasla štednja u bankama. Podatak ne čudi, u sve većem strahu ljudi ostavljaju novac za crne dane,

budući da se pokazalo kako ta floskula ipak nije floskula i nitko ne zna što nas uistinu očekuje – izlazak iz krize po uzoru na model SAD, Kanada ili godine probijanja i oživljavanja posrnulog gospodarstva. Svakako da želimo nove investicijske projekte, povećanje broja zaposlenih i cjelokupni oporavak gospodarstva, a to se ne može postići bez uzajamne pomoći i suradnje banaka i države kako bi se pomoglo tvrtkama koje su u financijskim problemima. Ako se sve te kockice poslože, možda više nećemo biti zemlja „recesije u recesiji“ i moći ćemo se nadati zaletu cjelokupnog gospodarskog sektora i unapređenju kvalitete života malog čovjeka.

Poslovanje banaka u BiH

Rekordni gubici koje su banke ostvarile u prošloj godini jasan su pokazatelj nestabilnosti financijskog tržišta čime se na neki način preslikava cjelokupna negativna situacija u zemlji. Potrebni su novi investicijski ciklusi i ulagači spremni za nove projekte i preuzimanje rizika, a njih je sve manje. Problem je također i u strogoj zakonskoj regulativi, te porastu nekvalitetnih kredita koji znače golem rizik za bankarski sektor. Postojeći sustav još uvijek nije dobro reguliran što pojačava nezadovoljstvo samih građana, a njihova se negativna slika prenosi na potencijalne ulagače i obeshrabruje njihova ulaganja. Kvalitetni klijenti, nova sredstva, okrupnjavanje bankarskog tržišta, suradnja sa zemljama u susjedstvu i bankarski sustav na državnoj, a ne entitetskoj razini, neke su od smjernica kojima bi se trebalo voditi.

Svoje primjedbe i pohvale možete poslati na adresu Julijana Mikulić Jurković, Kneza Branimira 2b, 88000 Mostar, Tel.: 036 444 213, fax: 036 444 219, e-mail: julijana.mikulic.jurkovic@hypo-alpe-adria.com ili bhbankar@ubbih.ba

UBBiH

UDRUŽENJE BANAKA BOSNE I HERCEGOVINE

UDRUGA BANAKA BOSNE I HERCEGOVINE

УДРУЖЕЊЕ БАНАКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

BANKS ASSOCIATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

BH.BANKAR

Bilten Udruženja banaka Bosne i Hercegovine • Билтен Удружења банака Босне и Херцеговине • Bilten Udruge banaka Bosne i Hercegovine • Banks Association of Bosnia and Herzegovina Bulletin